

Antiquitates medicae selectae / [Johann Ernst Immanuel Walch].

Contributors

Walch, Johann Ernst Immanuel, 1725-1778

Publication/Creation

Jenae : Widow of Croeker, 1772.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/mpzwnmds>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

314..

B.I..q

EPB/B

54398/B

~~52 4 10~~

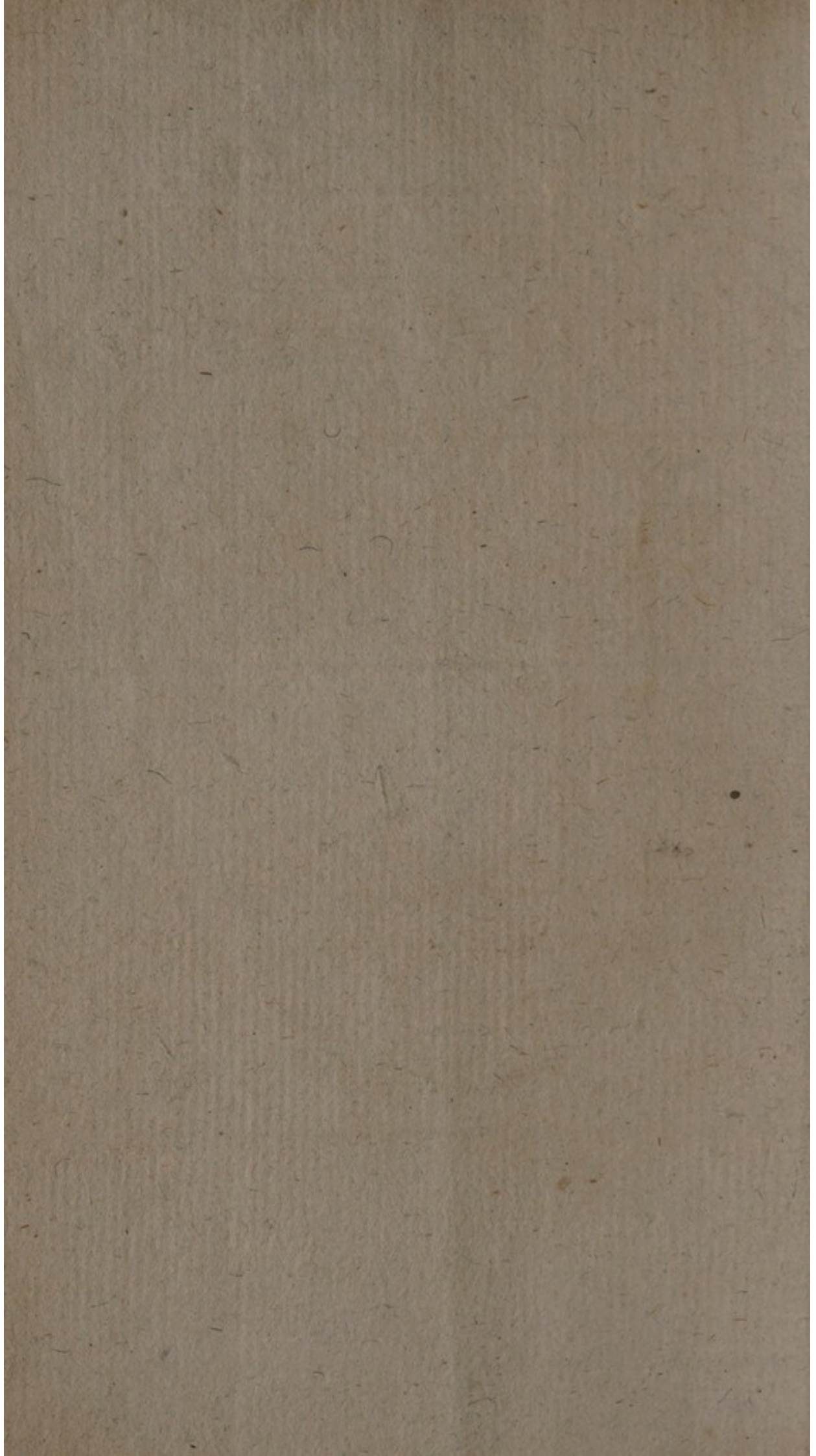
2 2392

~~B160~~

~~B160~~

Symes
9/09

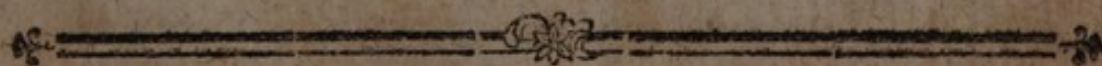
B160 22392

IO. ERN. IMMAN. WALCHII

CONSIL. AVL. SAXO-VIN. ET ISENAC.

ELOQVENT. ET POES. P. P. O.

ANTIQUITATES
MEDICAE
SELECTAE

F E N A E

SVMTIBVS VIDVAE CROEKERIANAE

MDCCLXXII

TO THE
FACULTY OF THE
UNIVERSITY OF
ANTIOCH
MEDICAL
SCHOOL

J. E. A. F.
NEW YORK
1881

V I R O
PERILLVSTRI ATQVE
EXCELLENTISSIMO
R O G E R I O
L.B. DE RVTERSHAVSEN

S. CAES. ET REG. APOST. MAIESTATI A CON-
SILIIS PROVINCIAE, IVSTITIAE ET
COMMERCIORVM

FAVTORI SVO
AESTVMATISSIMO

HAS ANTIQVITATES

SACRAS ESSE VULT

IO. ERN. IMMAN. WALCHIVS

VIR PERILLVSTRIS

ATQVE

EXCELLENTISSIME,

FAVOR SVMMOPERE

COLENDE,

Ex quo ad TVAM beneuo-
lentiam aditum mihi pate-
fecisti, non impense solum TE
amare, sed ob multas quoque exi-
mias, quibus praeditus es, vir-
tutes, suspicere coepi ac venerari.

) (3

Nactus

Nactus enim in TE sum non modo eximium fautorem, qui per multis humanitatis officiis me sibi reddidit deuinctissimum, sed etiam virum in TE cognoui litterarum amantissimum, in omnibus liberalium artium disciplinis apprime versatum, in primis rerum naturalium doctissimum scrutatorem, qui ad magnas suas laudes etiam hanc adiungit, quod illas naturae, seu potius liberalium ingeniorum delicias magnis sumtibus colligit, iisque cum perillustri nomini suo, tum Liincio, vbi degit, immo Austriae vniuersae permagnum decus et ornamentum conciliat. Quod quidem meritum
tan-

tanto profecto illustrius et TIBI,
VIR PERILLVSTRIS, honorifi-
centius est, quo maiorem eius-
modi studia, quae TV tanta cum
laude prouehis, reipublicae adfe-
runt ytilitatem.

Ne vero meo, quod in TE
colendo mihi constitui, officio
vel vlla in re defuisse videar et vt
vel aliquod summae meae in TE
obseruantiae habeas documen-
tum, confecro TIBI hunc libel-
lum eumque publicum mei TIBI
addictissimi animi interpretem
esse volo. Rogo TE simul et
precor, vt benigne eum excipias,
gratiae me TVAE commenda-

tum habeas hocque de me TIBI
persuadeas, me nullo non tem-
pore in eo esse elaboraturum, vt,
qui in TE sim, hoc est, sincerum
et strenuum praestantissimarum
TVARVM virtutum TVORVM-
que in rempublicam et litteras me-
ritorum cultorem in dies magis ex-
periaris. Ienae d. xxviii. Aprilis
CICIDCCCLXXII.

PRAE-

PRAEFATIO

Opusculum hoc nonnullas, maximam partem breues, commentationes complexu suo tenet, quae separatim antea a me in lucem publicam editae fuerant. Primum in his locum dedi explicationi sigillorum, quibus veteres medici ocularii vfi sunt, et quorum nonnulla benigniori fortuna ad nostram vsque aetatem sunt seruata. Cuius argumenti excutiendi occasionem vnum eorum mihi dedit, in agro nostro repertum,

X 5

quod

quod sine dubio a quodam antiquitatis amatore, ad has oras ex Italia forte aut Gallia delatum, amissum deinde, casu et fortuna eo deuenit, vbi postmodum fuerat repertum. Huius figilli illustrationem breui commentuncula dederam, cuius exemplaria quum haud diu post diuendita et distracta essent omnia, suasu et hortatu amicorum plenior huius argumenti disquisitionem edidi, qua et de reliquis huius generis figillis sum commentatus, additis simul, vt ipsi rei maior inde lux accenderetur, medicorum oculariorum inscriptionibus. Breui post haud abfimile figillum, in Gallia repertum, in illustrissimi comitis DE CAYLVS manus venit, quod, quum, morte praeuentus, intactum reliquisset, doctissimus SEGVIERIVS, litterati Nemausi verum decus et ornamentum, eius ἀπογραφήν ad me misit vtque huius figilli illustrationem susciperem, me rogauit. Quae itidem
sepa-

ſeparatim prodiit, iam iterum recuſa, et iis, quae de meo et aliis huius generis figillis dicta a me fuerant, addita.

Reliquas commentationes ſcripſi, quum pro muneriſ, quo fungor, legibus auſpiciis regiminis academici boni ominis cauſſa aliqua a me praefanda eſſent. Quod quum bis quotannis more conſueto in hac academia fieri ſolet, ex multis eas tantummodo ſelegi, quae, uti figilla iſta, ad antiquitates medicas iure quodam ſuo ſpectare videntur. In harum vna locum Alfeni Vari explicare adgreſſus ſum, quo non medicos aegrotis, ſed aegrotos medicis imperare ait. Altera Aſclepiadas veteres ab obliuione vindicat, horum hiftoriam tradit, et quae huius nominis ratio olim fuerit, oftendit. Tertia ad materiam, ut vulgo dici ſolet, veterum medicam pertinet, deque frequenti lapidum in Graecorum Romanorum-

5
MUSEUM OF THE
MUSEUM OF THE

I

II

III

IV

*Sigillum
medici ocularii romani.*

ex museo J. E. J. Walchii.

fec. G. C. B. Heller, Jenae.

I.

SIGILLVM
MEDICI OCVLARII
ROMANI
IN AGRO IENENSI REPERTVM

FIGILLVM

MEDICI OVULARII

ROMANI

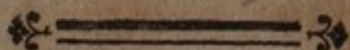
IN AERIO TEMENTI REPERTVM

REPERTVM est haud ita pridem in agro ienenfi antiquum romanum monimentum, si magnitudinem spectamus, paruum aut mediocre, si vtilitatem, sic comparatum, vt omni attentione dignum, antiquitatis certe amatoribus periucundum esse videatur. Lapis est quadratus viridis coloris, minus tamen perlucidus, sed vt solent esse, qui ad iaspidum vulgo genus referuntur. Laterum spatium vtrimque simile est, duorumque pollicum latitudinem vix excedit. Crassitudo non magna, sed modica, superficies polita et laeuigata, vsu tamen et iniuria, vt videtur, temporis paullisper detrita. In medio lapide foramen est, arte et studio, quod omnes rationes ostendunt, factum, vel vt filo suspenderetur ab iis, quibus id lapidum genus in vsu olim fuit et consuetudine, vel alias forte ob rationes, aeuo nostro, propter veterum ea de re silentium, incognitas.

gnitas. Iam vero, quod caput rei est, lapidis huius quatuor latera inscripta sunt, incisís litteris romanis, ductu inuerso, a dextra ad sinistram, sic, vt istae, cerae impressae, rectae demum et more consue- to, a sinistra ad dextram, adpareant. Quoduis latus singularem refert *ἐπιγραφήν* litteris propter spatii angustiam coarctatis et duobus *στίχοις* expressam. In altero la- pidis latere incisae visuntur litterae:

P R° NIMDIAPSOR
OPOBALSADCLAR

In altero:

P R° N MDIASMRN
POSTMPELIPEX ° V

In tertio:

PHRONIMEV ° DES
ADASPRIT. ET. CIK

In

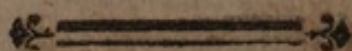
MVRATORII f) cura et beneficio, quorum hic inscriptionum veterum thesaurum, ille cum suas Galliae antiquitates, tum museum Veronense, iste HAYMII thesaurum Britannicum egregiis his antiquitatis monumentis ornare atque illustrare studuit. Successit deinde BERALDVS, qui ephemeridibus anglicanis (*gentleman's magazin*) commentationem inseruit, inque ista incognitum adhuc eiusdem generis sigillum medici ocularii, L. CINTIVSMINIBLANDI, proposuit. Beraldum tandem excepit illustrissimus comes DE CAYLVS, cuius *collectionem antiquitatum* eiusque tomum primum inedita aliquot horum medicorum oculariorum sigilla ornant, quibus simul alia, a SMETIO, SPONIO aliisque in lucem extracta, adiunxit. Ac his quidem comitem quasi et focium se adiungit. nouus huius generis lapis, ad nostram urbem in arena, quam fluuius aduehit, casu et fortuito repertus. A reliquis, iam editis, quoad inscriptiones reputamus, plane est diuersus, sic tamen comparatus, vt, quantum noster ab illis lucis mutuari, tantum

A 5

certe

f) apud MVRATORIVM primum ab ipso editi, quar-
locomemorato quatuor hu- tus vero idem est, quem
 ius generis lapides pro ill. marchio MAFFEI dedit
 feruntur, ex quibus tres an- *antiquitatibus Galliae*, pag.
 tea lucem non viderant, 81.

certe iisdem vicissim reddere et alter alterum mirifice illustrare videatur.

DE inscriptionibus lapidis nostri primum dicemus. Quae si inter se, tum cum aliis horum lapillorum conferuntur, tria in vnaquaque contineri, facile adparebit, primum nomen medici, deinde medicamentum, ab ipso compositum, denique medicamenti huius virtutes, siue ad quod morbi genus istud sit adhibendum. Quum vero cuncta, tam quae in nostro, quam aliis istiusmodi lapillis nominantur, morborum genera, vt quilibet videt, ea sunt, quibus oculus humanus obnoxius esse soleat, facile ad coniecturam hanc ducimur, fuisse hunc lapillum olim medici ocularii, medicamenta vero, quae is praeparauerit, et quorum virtute morbis oculorum mederi voluerit, eosque, vitio quodam laborantes, ad pristinam reuocare sanitatem. Quam multa vero hic dicenda forent, si paullo altius rem ipsam repetere et medicorum oculariorum apud veteres rationem ostendere, in praesenti nobis animus esset: si scriptionis huius limites permitterent, vt singulis fere morbis singulares olim fuisse medicos, ostenderemus, ocularios praeter ceteris in honore et pretio fuisse, causam vero eius rei cum ab eo repetendam esse, quod

quod in sananda praestantissima totius corporis humani parte ars eorum versata fuerit, tum propter morborum vitiorumque multitudinem, quibus oculi nostri tentari vexarique soleant. Neque vero non monstrari simul posset, saepissime idcirco huius medicorum generis in antiquis monumentis factam esse mentionem, viderique istud, teste HERODOTO g), ab Aegyptiis ad Graecos, a Graecis ad Romanos peruenisse: ex horum inscriptionibus haud paruum medicorum horum colligi posse numerum, vocatos eosdem fuisse modo *ocularios* h), modo *oculares* i), modo *medicos ab oculis* k); non confundendos tamen eos esse cum *unguentariis*, *myrobrechariis* et *oculariariis* veterum l) et quae alia

A 5 sunt

g) *Euterpe*, cap. LXXXIII.
 h) videatur GRVTERVS p. 10CXXXIII. 2. 10LXXXI. 8. GVDIVS *in*scr. CCLII. 12. MAFFEI *mus. Veron.* pag. 138. 2. REINESIVS *in*scr. p. 611. FABRETTVS *in*scr. *domest.* p. 300. MALVASIA *marmoribus Felsin.* p. 219. MVRATORIUS p. 10CCCCVIII. I. 10CCCC. 4.

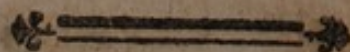
i) Quo pertinet lapis: T I I V L A V G V S T A E. L. C V T I S O R V S. M E.

DICVS. OCVLARIS. HIC. SITVS. EST. apud MVRATORIUM p. DCCCCXXVII. 5.

k) Apud GRVTERVM enim p. 10LXXX. 2. p. ATTIVS ATIMETVS vocatur AVG. MEDICVS AB OCVLIS, et in alio lapide p. 10CXXXV. 3. SILICIUS MEDICVS AB OCVLIS.

l) unguentariorum mentio fit apud GRVTERVM p. 10C

sunt huius generis, ad argumentum nostrum illustrandum apprime facientia.

NE vero haec omnia, maxime, quae ad illustrationem cum ipsius argumenti, tum lapidis nostri, aliquid faciunt, plane intacta reliquisse videamur, nonnulla ex his,

p. 10CXXXV. 8. 9. REI-
NESIVM *class.* XI. num.
117. p. 648. SPONIVM
miscell. erud. antiquit. p.
236. et MVRATORIVM
thes. nou. inscr. p. DCCV. 2.
10CCCCXXXVIII. 2.
10CCCCLI. 6. 10CCCC
LXXVIII. 1. 10CCCC
LXXXVII. 12. Sic vero
vocabantur non solum ii,
qui olea composita tam ad
suffitum et gratum odo-
rem, quam ad morbos sa-
nandos vendiderunt, sed
etiam qui id genus vn-
guentorum in balneo lo-
tis ministrarunt. Conf.
SPONIVS *loc. memorato.*
Quos latini *unguentarios*,
hos graeci *myrobrecharios*
dixerunt, de quibus REI-
NESIVS videatur *not. ad*
inscriptiones p. 636. et SPO-
NIVS *miscell.* p. 225. Qui
oculariarii fuerint apud ve-
teres, non satis liquet. In
marmore enim REINE-
SIANO p. 632. L. PATRO-
CLVS dicitur FABER
OCVLARIARIVS et apud
GVDIVM p. CCXXIII.
10. C. VENVLEIVS
ARISTOCLES OCULA-
RIARIVS DE VICO
CORNELII, REINESIVS
loco memorato putat, sic
vocatum esse eum, qui vi-
tra vel muniendis contra ae-
ris iniurias oculis, vel obie-
ctis maiore forma repraesen-
tandis et apprehendendis in-
seruientia, praeparauerit.
Nostra vero sententia ocu-
lariarii dicebantur, qui sta-
tuis marmoreis oculos in-
fixere, ex metallo factos.
Cuius artificii memoriam
nobis conseruat inscriptio
SPONIANA p. 292. qua
M. RAPILIVS SERAPIO
dicitur OCULOS STA-
TVIS REPOSVISSE.

his, quae summatim indicauimus, pro-
ferre in praesenti visum est, vt oculo-
rum inprimis medicorum apud veteres
status et conditio tanto melius cognosca-
tur. Singulares morbos singulares olim
medicos habuisse apud veteres, nomina-
tim Aegyptios, HERODOTVS m) haud ob-
scure declarat. Ἡ δὲ, inquit, ἰητρικὴ κατὰ
τὰς σφίς δέδασαι. μίης νόσος ἕκαστος ἰητρός
ἐστὶ, καὶ ἡ πλεόνων. πάντα δ' ἰητρῶν ἐστὶ πλέα.
οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστάσι, οἱ δὲ
κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων, οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδὺν,
οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νόσων, *medicina apud eos
hunc in modum est distributa, vt singulorum
morborum sint medici, non plurium. Ita-
que omnia referta sunt medicis. Alii enim
sunt oculorum, alii capitis, alii dentium,
alii alui partium, alii morborum occulto-
rum.* Consuetudo haec ab Aegyptiis ad
Graecos videtur transiisse, a quibus eam
acceperunt Romani. Praeterea enim, quod
dentarios, auricularios, oculos, clini-
cos aliosque huius generis medicos ha-
buerunt, vt recte cel. WESSELINGIVS n)
obseruat, mentio quoque facta est *medi-
cae a mammis* in lapide apud GVDIVM: o)
TO-

m) *Euterpe* cap. *dicis oculariis* vol. III.
LXXXIII. p. 120. edit. *actorum soc. lat. Ienensis,*
GRONOVII. p. 48.

n) *obs. de veterum me-*

o) p. CCXXIII. 6.

TORELLIA T. L. MELANIONA
 MEDICA. A. MAMM.
 ANN. XL. SE. VIVA. FECIT. ET
 VRN. MARMOR. POSVIT.

Quod etiam confirmant verba SCRIBO-
 NII LARGI p): *multos animaduertimus unius
 partis sanandi scientia medici plenum nomen
 consequutos. Ex quibus intelligimus illa
 MARTIALIS: q)*

*Totis, Galle, iubes tibi me seruire diebus
 et per Auentinum ter quaterque ire tuum.
 Eximit aut reficit dentem Cassellius aegrum,
 infestos oculis vris Higyne pilos,
 non secat et tollit stillantem Fannius vuam,
 tristia seruorum stigmata debet Heros,
 enterocelarum fertur Podalirius Hermes.*

Qui sanet ruptos, dic mihi, Galle, quis est?

quibus medici dentarii, ocularii, qui por-
 ro tuberculos in faucibus sanarunt, tum
 qui stigmatum delendorum artem sunt pro-
 fessi, ac ii denique, qui intestinorum tu-
 more laborantibus opem tulere, a se in-
 uicem distinguuntur. Itaque necesse vi-
 sum

p) *composit. med. prae-
 fat. p. 5. ed. RHODII.*

q) *lib. X. epigr. 57. al.
 50. p. 721. edit. RADERI.*

sum est, non solum in officiis domus augustae plures habere medicos, quorum alius aliud medicinae genus profiteretur, sed etiam iis iunctim praefectum constituere, qui in inscriptionibus libertorum et seruorum Liuae Augustae dicitur *decurio medicorum*, vt ex hoc marmore r) patet:

M. Lluus

BOETHius

DECurio

MEDicorum

et *supra medicos* in alio s):

M. LIVIVS

LIVIAE. L. ORESTES

SVpra MEDICOS

Quum vero diuersae medicinae partes eo tempore, vti olim apud Aegyptios, raro iunctim, sed separatim a medicis excolerentur, in aula imperatorum romanorum magnus medicorum numerus fuisse videtur, quamquam iniuria temporis paucorum memoria ad nostram peruenit aetatem. Ac horum quidem singulares olim fuere praefecti, qui SVpra MEDICOS in officiis Liuae Augustae adpellantur. Qui qui-

r) videatur GORII *col- lumbarium libertorum et seruorum Liuae Augustae* p. 121. num. LXXV.
s) ibid. p. 122. num. LXXVI.

quidem, nisi nos omnes fallunt rationes, hi ipsi sunt, quos in aliis marmoribus *archiatros* adpellatos videmus, quorum duos primum cognitos nobis fecere BOISSARDVS *t)* et PATINVS *u)* ex lapidibus romanis, qui tam in GRVTERIANVM *x)* quam MVRATORIANVM *y)* thesaurum postea translati sunt. Tertium, ΚΤΡΟΝ ΑΠΟΛΛΑΟΝΙΟΤ, CYRVM APOLLONII *filium*, in lucem protraxerunt doctissimi itineris literarii socii ac comites, IACOBVS SPONIVS *z)* et GEORGIVS WHELERS *a)*; quartum vero, TIMOTHEVM, qui Theodosii aetate floruisse videtur, THOMAS REINESIVS *b)* et post hunc MVRATORIVS *c)*, vir ceteroquin doctissimus, qui tamen lapides, ab aliis iam dudum vulgatos, primum a se vulgari, saepius et plerumque non sine negligentiae et oscitantiae culpa est opinatus. Quinti ἀνίστασιν debemus eruditissimo HANNIBALI DE ABA-

c) *ant. rom. tom. III.* alterum, nomine archiatri
siue part. VI. p. 8. et p. paullisper mutato, p.
 143. *1000000XXXVIII. 3.*

u) *commentario in ant.* *z)* *itinerar. libr. III.*
M. Artorii monumentum p. 91.
 p. 451.

x) p. 1000000XII. 4 et 5. *a)* *voyage de Dalmatie,*
y) alterum lapidem de- *de Grece et du Levant,*
tom. I. p. 121.

dit MVRATORIVS p. *b)* *inscript. p. 945.*
1000000XXIII. num. 15.

ABATIBVS OLIVERIO *d)* CAII nempe TETTI, C. L. TESIAE, vti vocatur, ARCHIATRI PERITISSIMI, cuius lapidem itidem de nouo excudi curauit LVD. ANTON. MVRATORIVS. *e)* Sextus archiater est AVLVS, ASCLEPIADIS filius, solus, quem ex reliquis antea iam cognitis, primus ex graeco marmore protulit laudatus MVRATORIVS *nouo suo inscriptionum thesauro. f)* Quae quidem marmora singula si inter se comparamus, probabili certe coniectura eo ducimur, vt archiatri nomen officii primum nomen fuisse, statuamus, eius nempe, qui reliquis in libertorum et seruorum familia medicis praefectus fuit, quod vero posteriori aeuo honoris quasi causa nobilioribus, qui vniuersam medendi artem scientia comprehenderunt, tam in vrbe, quam in municipiis, et forte quoque in prouinciis, fuit tributum. *g)*

RARO

c) 10CCCCCLXXX. 6.
d) marmor. *Pisaur.* num. LXIIII. p. 28.
e) p. 10CCCCCLXXX. 4.
f) p. CXVIII. 2.
g) De archiatis veterum non vna est doctorum virorum sententia. Quod vt eo melius cogno-

scatur, adscribere hic liceat verba doctissimi ANIBAL. DE ABATIBVS OLIVERII *notis ad marmora Pisauriensia*, p. 152. Sic vero ille: Archiatros dictos fuisse medicorum principes, existimauit PIGNORIUS *de seruis*. Nul-
B lum

RARO autem factum est, vt vnus medicus plures simul medicinae partes disceret,

lum autem inter medicos principatum fuisse, docet GOTHOFREDVS *ad l. 4. C. Theod. de Medic. et Prof.* idcirco archiatros adpellatos fuisse putat eos medicos dumtaxat, qui vel principi operam dabant, vel in principibus vrbibus, Roma scilicet et Constantinopoli, medicinam facitabant. Parum ea sententia probatur FABRETTO *in scr. domest. cap. IV. p. 301.* qui augustos non archiatris, sed medicis vfos fuisse, ex pluribus inscriptionibus obseruat. Accedit, quod FABRETTVM praetermisisse miror, non romani, seu constantinopolitani, sed municipalis archiatri memoriam exstare in vetusto marmore Polae in Illyrico, in GRVTERO pag. DCXXXII. 5. cui addimus nunc ex inscriptione nostra Pisaurensem archiatrum. Ea vero, quae de archiatris FABRETTVS attulit, haud meliora mihi videntur. Scribit enim, archiatros, vel medicos absolute eos ferme dictos fuisse, qui non medici partiales essent, vt ocularii, clinici, chirurgi, sed vniuersam medicinam callerent, et exercerent; quum archiatri a medicis expresse distinguantur *in l. 6. C. de professor.* ibi: *medicos et maxime archiatros.* Ego vero si post tantos viros sententiam meam proferre mihi fas sit, existimo, medicos dictos fuisse illos, qui medicinam suo periculo exercebant, quos hodie *medici Venturieri* appellamus, archiatros vero, qui a decurionibus electi, salario publico honorabantur. Enimuero in duabus legibus 9. et 10. eiusdem *tit. codicis*, in quibus de medicis ab ordine decurionum lectis seu legendis agitur, archiatri semper dicuntur. *Leg. 9.* archiatri scientes annonaria sibi commoda a populi commodis ministrari etc. *Leg. 10.* Si quis in archiatri defuncti locum est promo-

ret, easque ad vsum et exercitationem reuocaret. Qualis fuit olim P. DECIMIVS P. L. EROS MERVLA, idem, quem Assisii sua pecunia viam sternendam curasse, lapidis MVRATORIANVS b) docet, *medicus clinicus, chirurgus et ocularius*, sic vero eum vocat marmor GRVTERIANAM i):

P. DECIMIVS P. L. EROS
MERVLA. MEDICVS
CLINICVS. CHIRVRGVS
OCVLARIVS. VI. VIR.

Inprimis vero huc pertinere videtur CLAVDIVS AGATHÈMERVS, κατ' ἐξοχήν, *medicus* vocatus, non addito aliquo ἐπιθεῖω, quod is non partem medicinae excoluerat, sed vniuersam sibi comparaauerat, quodlibet morbi genus sanandi, scientiam. Ac huius quidem medici mentio facta est in *marmoribus Oxoniensibus*:

B 2

ΚΛΑΤ-

promotionis meritis aggregandus. Plures enim medicos in quaque vrbe fuisse, quam qui ab ordine conducebantur, docet Iustinianus in §. item Romae 15. Iust. tit. de excusat vbi eos solum medicos, grammaticos, rhetores a suscipienda tutela

excusari vult, qui *intra numerum sunt*. Haec OLIVERIVS. Addantur FABRETTVS *notis ad inscriptiones domesticas* p. 301. et CAROL. PATINVS *in antiquum Artorii monimentum* p. 452.

b) p. cccclxxiiii. 6.

i) p. cccc. num. 7.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΙΗΤΗΡ ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΣ ΕΝΤΑΔΕ
 ΚΕΙΤΑΙ
 ΠΑΝΤΟΙΗΣ ΔΕΔΩΩΣ ΚΡΑΙΠΝΟΝ ΑΚΕΣΜΑ
 ΝΟΣΟΥ
 ΕΤΝΟΝ ΤΟΥΤΟ ΔΕ ΜΟΙ ΚΑΙ ΜΥΡΤΑΛΕΙΣΑ
 ΣΤΝΕΤΝΩ
 ΜΝΗΜΑ ΜΕΤ ΕΤΣΕΒΕΩΝ Δ ΕΣΜΕΝ ΕΝ
 ΕΛΤΙΟΙ

*Claudius Agathemerus medicus hic iaceo,
 omnigeni qui cognoueram praesentissimum
 remedium morbi,
 commune hoc mihi est, et Myrtalae
 coniugi
 monumentum, cum piis autem nos sumus in
 Elysio,*

de quo idem iudicauit olim FABRETTVS,
 medicos, qui ex partibus curationem adhi-
 buerint, nomen medicorum ἀπλῶς nequa-
 quam meritos fuisse, non sine caussa ratus,
 sed eos tantum, qui omnium morborum re-
 media cognouissent, et qualis fuerit Clau-
 dius ille in laudatis marmoribus Angli-
 canis.

RES vtut fit, in vniuersa hac medico-
 rum veterum familia, ocularii permagnum
 olim dignitatis et honoris gradum sunt
 consequuti, adeo, vt nullum fere medico-
 rum genus frequentius oculariis fuerit.
 Quare et in inscriptionibus romanis sae-
 pissime

piissime eorum fit mentio. Commemorantur enim in his : P. ATTIVS ATIMETVS, Augusti medicus ab oculis, in marmore GRVTERIANO *k)*, idem forte, cuius SCRIBONIVS LARGVS *l)* meminit: TIBERIVS CLAVDIVS apud MVRATORIVM: *m)* P. COLIVS, seu potius COELIVS, PHILOGENES apud eundem *n)* et MARQVARD. GVDIVM *o)*: Q. COELIVS, Q. L. NICOMEDES, qui medicus ocularius et simul feuir coloniae Iuliae Fanestris fuit, vt ex prisco marmore IO. IAC. BOISSARDI *p)* et IANI GRVTERI *q)* discimus : Q. COELIVS NIGER, cuius lapidem exhibent THOMAS REINESIVS *r)*, RAPHAEL FABRETTVS *s)* et CAROLVS CAESAR MALVASIA *t)*: Q. CAERELLIVS QVINTILIANVS, cuius sigillum, pyxidibus vnguentariis signandis adhibitum, exstat apud LVD. ANTON. MVRATORIVM *u)*: C. CAP. SABINIANVS, de quo idem fere sigillum habemus, a SPONIO *x)* in lucem publicam editum: C. DOMITIVS DEMENTRIVS

B 3

TRIVS

<i>k)</i> IOLXXXI. 2.	<i>r)</i> <i>class. XI. num. 8. p.</i>
<i>l)</i> <i>compos. medic. 120.</i>	611.
<i>m)</i> p. IOLCCCCXXXV. 2.	<i>s)</i> <i>in sc. domest. cap. IIII.</i>
<i>n)</i> p. IOLCCCCCLXIII. 4.	p. 300.
	<i>t)</i> <i>marmoribus Felsineis,</i>
<i>o)</i> p. CCXVIII. 2.	p. 219.
<i>o)</i> <i>tom. IIII. antiquit.</i>	<i>u)</i> p. IOVIII. I.
p. 87.	<i>x)</i> <i>miscellaneis erudita</i>
<i>q)</i> p. CCCCXVI. 8.	<i>antiquitatis, p. 237.</i>

FBIO *m*): M. LATINIVS M. L. *medicus ocularius*, HERMES, cuius lapidem exhibet RAPHAEL FABRETTVS *n*): P. NVMITIVS P. L. ASCLEPIADES, seuir Veronenfis et medicus ocularius apud GRVTERVM *o*), CONVPHRIVM PANVINIVM *p*) et SCIP. MAFFEIVM *q*): M. PEVTVCA, de quo lapidem dedit modo laudatus MAFFEIVS *r*): C. RVTILIVS EVTHETVS, in marmore RAPH. FABRETTI *s*): SILICIVS medicus ocularius, quem GRVTERVS *t*) nobis cognitum ex eius inscriptione fecit, repetita a LVD. ANT. MVRATORIO *u*): CAIVS SVLPITIVS HYPNVS, et CAIVS STATIVS SABINIANVS, quorum figilla exhibet MVRATORIVS *x*). TIBERIVS CELADIANVS, Tiberii Caesaris Augusti medicus ocularius, legitur in marmore apud GRVTERVM *y*), M. VERO VLPIVS HERACLES in binis figillis, a SPONIO *z*) in lu-

B 4

cem

m) antiquitatibus Gal-
liae, p. 81.

n) *inscript. domest.* p.
300. num. 277.

o) p. ccccxxxiii. 4.

p) antiquitatibus Vero-
nensibus, p. 242.

q) *Verona illustrata*,
part. I. p. 355. num. 23.

r) museo Veronensi, p.
284. num. I.

s) *inscript. domest.* p.
299. num. xxv.

t) p. I cxxxv. 3.

u) p. I cccccxxvii.
14.

x) p. I viii. 2. et 4.

y) c I cxi. 6.

z) *miscellan. eruditae*
antiquitatis, p. 237.

cem publicam editis. Quibus merito adiunguntur ii, quorum in scriptoribus graecis pariter ac latinis mentio facta est, nominatim CAPITO, HERMIAS, HEROS, SERGIUS, PACCIVS, GALLIO, GAIUS, STOLVS, BRITANNICVS et ZOILVS apud GALENUM *a)*: ATIMETVS apud SCRIBONIVM LARGVM *b)*: EVELPIDES apud CELSVSVM *c)*, vt de reliquis taceamus.

AC de his quidem medicis oculariis, antequam ad alia discedamus, haud immerito quaeri potest, seruine aut liberti fuerint omnes, an ex iisdem nonnulli quoque ingenui? ROBORTELLVS, tum FERRETIVS aliique multi in ea olim fuere opinione, medicinam Romae non nisi a seruis excultam fuisse, e quibus nonnulli postea manumissi fuerint. Verum causam medicorum ea in re haud infeliciter in se suscepit defendendam doctissimus CASAVBONVS *d)* argumentisque satis grauibz demonstrauit, si in seruorum romano-
rum familiis medicos fuisse, legamus, idcirco effici haud posse, omnes artis huius cultores fuisse conditionis seruilis. CASAVBONVM sequuti sunt non solum
DRE-

*a) de compos. med. sec.
loc. III. I. IV. 6.
b) compos. CXX.*

*c) libr. VI. cap. 6.
d) not. ad Sueton. vit.
Caes. cap. IIII.*

DRELINCOVRTIVS singulari de hoc argu-
mento oratione, in lucem publicam edita,
sed etiam eruditissimus SPONIVS aliique,
de quibus viri cel. IVL. CAROLI SCHLAE-
GERI *historia litis de medicorum, apud ve-
teres romanos degentium, conditione* videat-
ur e). Ac is quidem SPONIVS f), ex in-
scriptionibus inprimis, non omnes, qui
Romae medicinam fecerint, seruos fuisse,
probare studuit, inueniri enim haud pau-
cos ingenuos ex antiquis celebribusque
romanis familiis, qui artem medicam
exercuerint, et ex quorum lapidibus, ho-
nestissimae eos et originis et conditionis
fuisse, haud obscure, certe non sine pro-
babilitate, diuinari possit. Addit vir do-
ctissimus, multos graecos homines inge-
nuos Romam venisse, iusque ciuitatis con-
sequutos esse, qui ibidem morbis sanandis
dederint operam, neque defuisse alios,
eiusdem artis scientia imbutos, qui am-
plissimis in republica honoribus essent fun-
cti, adeo, vt iniuriam faciat salutari huic
disciplinae, qui eandem non nisi a ser-
uis

B 5

uis

e) edita Helmstad. c10
1000000.4.

f) in recherches curieu-
ses d'antiquité, in qui-
bus p. 419. exstat differ.

tation, qu'il n'est pas vray,
que ce fussent seulement
des esclaves qui pratiquas-
sent la Medecine à Rome,
ni que les Medecins en ayent
jamais été bannis.

praeparata pyxidibus indita et signata per
urbium fora circumferrent ac diuenderent.
Statum ipsius si cogitamus, mallem eum
profecto libertorum numero adscribere,
quam hominum ingenuorum. Solo
enim cognomine, prout ille, magis et
frequentius primorum augustorum cae-
sarum aevo utebantur liberti, quam inge-
nui. Accedit, quod graecum cognomen
gessit, libertis et seruis longe familiarius,
quam ingenuis. Ac haec quidem omnia
luculentius patebunt, si de ipso eius no-
mine nonnulla notatu digna iam in me-
dium proferemus.

NOMEN, quod medicus noster ocula-
rius in lapide gerit, sic comparatum est,
ut omnia in isto romanam consuetudinem,
primorum inprimis post seruatores natos
seculorum, sapere videantur. Gerit me-
dicus noster graecum nomen, more istius
aeui, quo serui et liberti graeca nomina
sibi adsciscere, graecis nominibus, quasi
maior in his inesset aut gratia, aut digni-
tas, vocari se cupierunt s), id quod exem-
pla CALLISTI, ANTHI, EROTIS, DIADV-
MENI, ELAPHIONIS, EVMOLPI, THEO-
PHI-

r) *musis lapidariis* p. 302. p. 228. et GORIUS not.
s) conferantur REINE- ad columbar. seruor. et li-
SIVS notis ad inscriptiones bert. *Liuiæ Aug.* p. 73.

PHILETIS, aliorumque plurium *t)* confir-
mant. Vtitur porro solo cognomine-
omisso praenomine et nomine gentilitio,
quod itidem fecere ea aetate cum liberti,
tum qui artem aliquam profitebantur. Sic
in libertis Liuiæ occurrunt praeter alios
Tyrannus, Pasocrates, Anthus, Eros, Ama-
ranthus, Diadumenus *u)* alique. Apud
GRVTERVM habemus Camurium, Com-
munem, Corymbionem et Hilarum *x)*, apud
REINESIVM vero Olypum, Onesium
et Gaudentium *y)*, apud MVRATORIVM
denique Auienum, Callinicium, Calli-
sum, Casinium et Florentinum *z)*. In-
primis vero hoc eis in usu fuit, qui artem
aliquam didicerant, id quod exempla Phi-
lippi, Amphiatii et Anterotii apud GRV-
TERVM *a)*, Democratis, Fausti, Glaphyri,
Hilari, Manii, Mansueti, Phileti, Philo-
dami et Troili apud MVRATORIVM *b)*,
Ela-

t) conf. MVRATORIVS 100000000. 10. 100000000.
infer. p. 101000000000. 16. 100000000. 2.

15. et 18. coll. p. 100000000.

2. et p. 100000000000.

GRVTERVS p. 100000. 6.

GORIVS *columbar. seruor.*

et *libert. Liuiæ* p. 76. 78.

92. et alibi saepius.

u) p. 65. 76. 78. 88. et

92. dicti *columbarii*, a cel.

GORIO editi.

x) p. 1000000. 8.

y) p. 622. et 628.

z) p. 101000000. 1.

101000000000. 15. 18. 10

100000. 9. 101000000. 6.

a) p. 100000. 5. 1000

1000. 5. 1000000. 3.

b) p. 100000000000. 6.

1000000. 8. 1000000. 5.

100000000. 3.

gnomine contentus, reliqua more istius
aeui neglexit, seque SABINIANVM scripsit.
Ipsam ceteroquin PHRONIMI nomen, a
graeco *Φρόνιμος*, *prudens*, priscis romanis,
inprimis libertis, haud infrequens et in-
usitatum fuisse, antiqua GRVTERI et MV-
RATORII marmora satis superque demon-
strant. In his leguntur C. DIDIVS PHRO-
NIMVS *m*), T. PVBLICIVS PHRONI-
MVS *n*), T. PHRONIMVS vna cum matre
sua PHRONIME *o*), C. SENTIVS PHRONI-
MVS *p*) et C. IVLIVS PHRONIMVS *q*),
ne de aliis Phronimis *r*) dicamus, qui,
vti noster, ἀπλῶς solo cognomine scripti
sunt, omisso nomine gentilitio et praeno-
mine.

IAM vero, quatenus sint Phronimi hu-
ius contra oculorum morbos medicamenta,
merito quaeritur. In lapide nostro primū
lateris litteras PHRONIMDIAPSOR
OPOBALSADCLAR interpretandas esse
existimamus: PHRONIMI DIAPSOR *vicum*
OPO-

m) vide GRVTERVM p.
1333LXXVIII. 4.

n) apud EVMDEM p.
13333XX. 4. Inscriptio
haec legitur etiam p. 133
33333XI. 2.

o) apud EVMDEM p.
13333VI. 8.

p) ibid. p. 1333333II. 8.

q) ib. p. 13333333333. et
apud MVRATORIVM p.
13333333333. 4.

r) apud MVRATORIVM
p. 333. 5. 13333333333. 12.
quae repetitur p. 133
33333333333. 6.

C

OPOBALSAMUM AD CLARITATEM oculorum.
 Medicamenta ψωρικά, quae ἀπὸ τῆς ψώρας,
 a scabiei genere, nomen suum tulerunt,
 priscis medicis haud incognita fuere,
 DIOSCORIDI inprimis, AETIO, MARCEL-
 LO, tum SCRIBONIO LARGO et aliis. Ac
 is quidem vnguenti cuiusdam ψωρικῆς men-
 tionem facit ad caliginem oculorum dissi-
 pandam. COLLYRIUM, inquit s), *psori-*
cum ad caliginem et ad aspritudinem oculo-
rum, quam ἑρεοφθαλμίαν adpellant. Quare
 huius generis medicamentum Phronimi
 nostri fuisse, coniectura haud improbabili-
 lis videtur. Quod vero *opobalsamum* id
 vocauit non ἀπλῶς ψωρικόν, sed διαψωρικόν,
 fecisse hoc videtur medicorum veterum
 more et consuetudine, qui medicamentis
 compositis, quoad ista a simplicibus di-
 stinguuntur, particulam διὰ haud raro
 praefixerunt, vti vocabula *diarrhodon*, *dia-*
mysus, *diasmyrnion*, *diapsoron*, *dialepi-*
dium, *diaglaucium*, cum in medicorum
 veterum scriptis, tum inprimis in ocula-
 riorum lapidibus frequentia, satis super-
 que demonstrant. Qua in re hoc vnicum
 addere liceat, nullum fere olim ex his
 oculariis fuisse medicis, quin medicamen-
 tum aliquod, modo ad depellendam ab
 oculis caliginem, modo ad restituendam
 visus

s) *composit. medic.* XXXII. p.32.

veteres, auctor est DIOSCORIDES, tum THEOPHRASTVS aliique. Videntur autem veteres medici, vt plura alia vocabula, quae plantas, herbas, frutices, bitumina idque genus alia designant, sic et hoc *σμύγνιον* non vna ratione vsurpasse, aliis istud *ἰπποσέλινον* vocantibus, aliis petroselinum cilicium, aut olus atrum romanum, vt CLAVDIVS SALMASIVS 2) egregie monstravit. *Duplex*, inquit, *hoc nomine herba in generibus differentibus, aliud saxis et sicco gaudet, vnde et πῆλοσέλινον dictum: aliud humidis et opacis. Atque inde Plinii error, non distinguentis inter smyrnium illud, quod est olus atrum romanum, et aliud verum smyrnium, quod est petroselinum Cilicium. Hinc scripsit, credidisse veteres smyrnium loca petrosa amare, cum posteriores deprehenderint repastinato feri debere. Atqui de altero smyrnio id veteres tradidere, non de atro olore, quod smyrnium est in repastinato et humido ferendum. Aetas posterior hoc exemplum secuta, haec etiam nomina indiscreta habuit et inuicem permutauit. Pergit deinde de ipso σμύγνιω: THEOPHRASTO ἰπποσέλινον dicitur, quod est verum Dioscoridis smyrnium, ex quo sinceram et optimam myrrham colligi dixit radice incisa. Hanc myrrham, quae e smyrnio*

2) homonymis hyles iatricae, cap. XVI. p. 14.

bat, vt ex SCRIBONIO LARGO fufpicari li-
cet, vocata effe videntur. Phronimus con-
tra fingulari a fe composito vnguento no-
men hoc impertire voluit. De ipfa afpri-
tudine oculorum et commoda, vitio huic
medendi, ratione multa habent veteres me-
dici, inprimis MARCELLVS et SCRIBONIVS
LARGVS.

In quarta inscriptione *penicilli* mentio fit, cuius usum ad omnem lippitudinem esse, Phronimus contendit. Itaque medicus hic oculus penicillos quoque vendidit? Videtur certe, si quidem vera sunt, quae TERENTIUS *c)*, SCRIBONIUS LARGVS *d)*, CELSVS *e)*, alique referunt, penicillos ex linteolis concerptis, ex medulla sambuci, aut spongia factos, adhibitos olim vulneribus fuisse, vel abstergendis, vel aperiendis, vel utne coirent et clauderentur. Probabile vero est, Phronimum singulare penicillorum mollium genus vendidisse, quo nimius humor, a lippis defluens oculis, leniter et sine cutis, quae oculum ambit, laesione abstergeretur.

HACTENVS de lapidis nostri inscriptionibus. Iam vero, quem olim usum habuerint tales inscripti medicorum veterum

C 4

lapis-

c) *eunuch*, act. III. scen. p. 81. et CCXXVIII.
7. v. 7. p. 124.

d) *composit, medic. cxxxii.* e) *de medic. vii. c. 7. v. 6.*

lapilli, haud immerito quaeritur. IOAN-
 NES SMETIVS f) ingenue ignorantiam
 suam fatetur, ac *me sustineo*, inquit, et in-
 genue fateor, quid superiora significant, mi-
 bi non liquere. De illis quid sentiam,
 non facile dixerim, saepe mecum cogito, quid
 sibi illa velint. Ego tamen nihil adhuc af-
 firmare audeo, et iuuenili meo iudicio non
 tantum credo, videant, qui in castris litte-
 rarum veterani, et quibus emunctae magis
 purgataeque sunt naves. IAC. SPONIVS g)
 quoad nos quidem scimus, primus fuit,
 qui aliquam de his lapidibus Smetianis fe-
 cit coniecturam. Prodiere, inquit, ante
 paucos annos antiquitates neomagenses, qui-
 bus Smetius, vir eruditus, suum rerum an-
 tiquarum gazophylacium nobis exhibet, et
 eas inter, lapides duos virides quadratos in
 margine scriptos, quorum usum se ignorare
 fatetur. Ego puto fuisse opercula pyxidum,
 in quibus unguenta, olea atque collyria re-
 servabant pharmacopolae, quemadmodum
 apud nostros chirurgos in usu est gestare py-
 xides, in quibus quatuor aut quinque un-
 guenta varii generis habent ad usum. SPO-
 NIVM sequuti sunt reliqui fere omnes,
 qui eius generis lapillos quadratos in lu-
 cem publicam emisserunt, nominatim ill.
 mar-

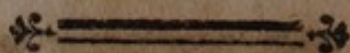
f) antiquit. Nouioma-
 gensibus, p. 98.

g) miscell. erudit. ant.
 p. 236.

contra ipsum operculi usum, plane non videmus. Ex quibus omnibus, SPONTANAM sententiam non magnam prae se ferre veri speciem, haud obscure liquet.

QVARE lapillum nostrum, haud àliter ac reliquos, iam ante in lucem editos, sigillum esse, statuimus, quo usus olim fuerit Phronimus medicus oculusarius ad signandas pyxides suas vnguentarias. Cui sententiae haud vulgarem probabilitatem conciliat cum inuersus litterarum ductus, ex quo effici posse putamus, sigillorum loco usos his lapillis medicos esse, tum et id ipsum, quod studiose veteres medicamentorum, a se inuentorum, compositiones celarunt *b)*. Neque enim tum defuere fraudulentis homines, qui emtoribus vnguenta adulterina pro bonis obtruderent, aut arcanam aliorum artem imitantes, quae ipsi inepte concoxerant, pro veris et germanis aliorum medicamentis fallacissime venditarent. Quam propter fallaciam et ut germanis huius generis vnguentis fides sua constaret, pyxides signabantur, signo officinae, aut nomine medici iisdem impresso.

ANTE-

b) videantur, quae ea *obs. de veterum medicis de re cel.* PETRVS WES- oculariis, vol. III. actor. SELINGIUS adnotauit, *soc. lat. Ienens.* p. 48.

ANTEQVAM vero quam dimittamus lapidem nostrum et huic commentationi finem imponamus, tria adhuc de illo notanda esse, videntur. Primum omnes fere huius generis lapides viridis olim fuere coloris. Saltem id de plerisque animaduertunt interpretes. MAFFEIVS suum, quem in *Galliae antiquitatibus selectis* i) ediderat, diserte *lapillum quadratum subviridem* vocat. Id fere suspicari licet de altero Maffeiano, qui in *Museo Veronensi* k) descriptus legitur. De suo pariter SMETIVS l) obseruat, esse *lapidem viridem, politum et quadratum*. Idem de lapillis suis SPONIVS m) confirmat, vocans eos *virides, in quorum marginibus inscriptiones legantur*. In MVRA-TORIANIS n) is, qui primo loco positus, eiusdem est coloris, forte et reliqui, de quorum tamen colore nil ibi adnotatum reperimus. Ac huius quidem coloris rationem reddit SPONIVS, nostra sententia, haud improbabilem. *Collyriis, inquit, adseruandis virides hosce lapides seligebant, quod bisce color sit oculorum amicus, quasi idcirco et ocularii deberent eundem colorem in thecis, pyxidibus et sigillis suis vnguentariis adfectare*. Lapis ipse, vt supra iam obseruauimus, ad iaspidis genus referendus est.

SPO-

i) p. 79.

k) p. 135.

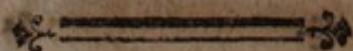
l) ant. Nouiom. p. 96.

m) miscell. erudit. ant.

p. 232.

n) p. 12VIII.

SPONIVS putat esse priscorum molochitem, siue, vt alii, a graeco *μαλαχῇ*, scribunt, malachitem, de quo PLINIVS: o) *non translucet molochites, spissius virens, a colore maluae nomine accepto.* Sic fere noster lapillus, quemadmodum malachitem descripsit PLINIVS. Iaspidem vero eundem vocamus, generis ratione habita, quo omnes lapides calcareis duriores, qui *continui* vocantur, et perlucidi haud sunt, siue igne in calcem abeant, siue in massam aliquam vitream, *iaspidis* vocabulo vulgo comprehendendi solent.

DEINDE de scribendi compendiis, qualia in lapillo nostro cernuntur, nemo ignorat, eorum vsum antiquum quidem, sed in lapidibus perrarum et non nisi propter spatii angustiam in nummis vsitatum fuisse. Tantum vero abest, vt ea res suspectam reddere fidem, aut aetatem monimenti nostri possit, vt vtramque magis stabiliat ac confirmet. Primum enim, si in nummis propter spatii angustiam scribendi compendia adhibita esse, videmus, summo certe iure adhiberi eadem quoque in nostro monimento potuere, in quo spatium, litteris incidendis destinatum, aequè haud maius est, ac in plerisque nummis esse solet. Deinde ipsa, litteras contrahendi, ratio in nostro monimento maxime consentanea est cum
ea,

o) *libr. XXXVII, cap. 8.*

ea, quam in antiquis romanorum monimentis deprehendimus. Contrahere enim litteras sic, ut pars unius figuram simul alterius referat, quemadmodum in figuris **IR. MD. MP. E.** observamus: alteram altera, uti in nostro lapillo litteram **O**, minorem effingere, ut spatio consulatur: aliam alii imponere, uti **to i** impositum est **ŵ N** et **M**, itidem angusti spatii causa, haec omnia a prisca romanorum consuetudine neutiquam abhorrent. Sic apud **SMETIVM** *p*) in marmore, Antoninorum tempore facto, legitur **E.** pro **ET**. Apud **GRVTERVM** in vocabulo **POSVERVNT** binas ultimas litteras contractas, **N**. exhibet lapis, ut **HOLTHENVS** *q*) ex **ALMELOVEENII** *schedis* observat, qui idem scribendi compendium in pluribus aliis bonae notae lapidibus vidisse se, testatur *r*). **M** pro **AM** habemus in prisco faxo **Smetiano** *s*); in aliis vero eiusdem *συλλογῆς* legitur **V** pro **VM** *t*), **A** pro **AN** *u*), **R** pro **TR** *x*), **M** pro **MP** *y*). In **ALMELOVENII** porro *schedis* tabulam consularem, Hadriani temporibus excusam, et a **GRVTERO** *z*) exhibitam, **HOLTHENVS** *a*) sic

p) *inscript.* fol. cxxxvii. 18.

q) *variorum corrigendis et animadvertendis ad thes. Grut.* p. cccxvii.

r) *ibid.* p. cccxxiii.

s) *fol.* cxxxviii. 24.

t) p. xxii. 3.

u) p. xxiii. i.

x) p. clvii. io.

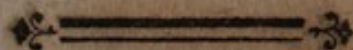
y) p. lii. 4.

z) p. cxxvi.

a) *loca memorato* p.

cxxxi.

fic exarata inuenit, ut litterae PH, AV, TH, HR, ANV iunctim scriberentur PH A^r TH IR A. Sic quoque alias litteras aliis minores fecere Romani propter angustos lapidis limites. Exemplo sit marmor GRVTERIANVM *b)*, in quo AVR scribitur pro AVR, et aliud apud SMETIVM *c)*, quod litteram E minorem inclusit maiori C, et O litterae D, in hunc modum SACRDS. Neque vero non alias litteras aliis imposuere, imprimis, uti in nostro monumento, litteram I. Sic vocabulum ITERVM LIPSII *auctarium d)* in marmore quodam sic scriptum exhibet †ER; litteras vero IR in alio marmore GRVTERIANO *e)* hac figura R expressas esse, HOLTHENVS *f)* monuit, ut de aliis istiusmodi exemplis taceamus.

DENIQUE in eiusmodi oculariorum medicorum lapillis vestigia *ἱερογχαφίας* reperire sibi haud immerito visus est illustrissimus

b) p. XXXVI.

c) p. CL. 6.

d) p. 29.

e) p. CLXVIII. 7.

f) loco memorato p. CCCIII. l'ura eius generis scribendi compendiorum exempla suppeditant THOM. REINESIVS *class. II. inscr. 14. p. 254.*

FABRETTVS *inscript. p.*

255. OCTAV. BOLDO-

NIVS *libr. V. epigraph. p.*

600. GISB. CVPERVS *mo-*

nim. ant. p. 187. 10. DOM.

BERTOLIVS *antichità d'*

Aquileia. p. 358. SCIP.

MAFFEI *siglis Graec. la-*

pidar. p. 60. CHRIST.

GOTTL. SCHWARZIVS

miscell. polit. humanit. p. 24.

II.

SIGILLA
MEDICORVM
OCVLARIORVM
APVD VETERES ROMANOS

*among
old
Romans*

D

II
SIGILLUM
MEDICORVM
OCULARIVM
APVD VETERES ROMANOS

I.

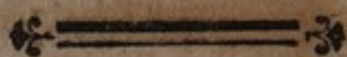
Sigillum hoc, in agro Ienensi inuen-
tum, singulari commentatione Ienae,
CICIDCCCLXIII. 4. edita, illustrauimus, quae
in selectis his primum occupat locum.

D 2

II.

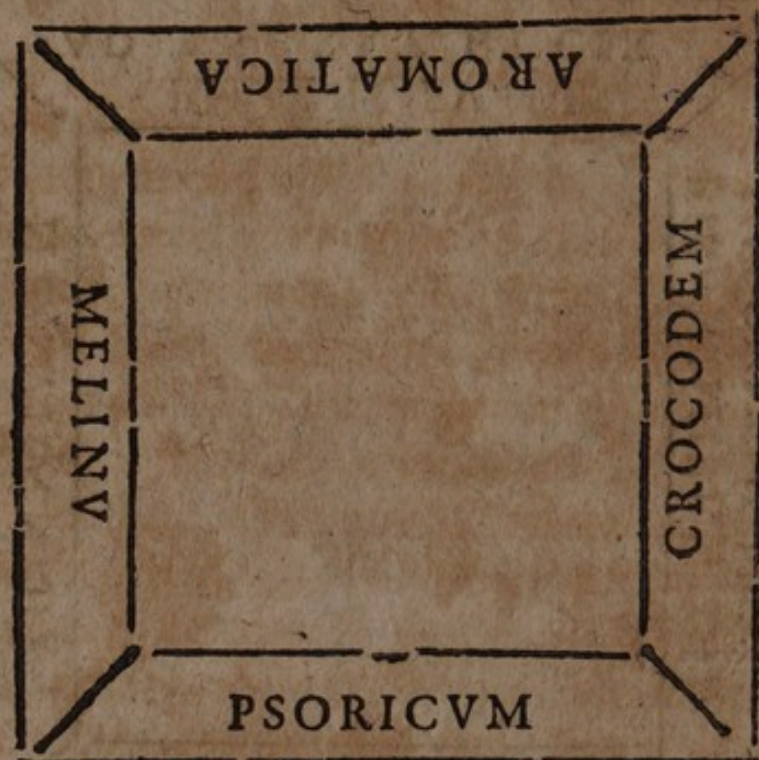
16 43

II.

*Sigillum Anonymi medici ocularii in Gal-
lia repertum et Nemauso a doctissimo
SEGVIERIO missum.*

Possidet hoc sigillum doctissimus SE-
GVIERIVS. Quatuor latera, ut in pleris-
que aliis inscripta sunt, omissis tamen me-
dici ocularii nomine et medicamentorum
virtutibus, raro admodum exemplo, nam
vtrumque in plurimis huius generis me-
dicorum lapillis expressum legitur. Pri-
mum latus PSORICVM commendat, sci-
licet vnguentum, ἀπὸ τῆς ψώρας, a sca-
biei

sancti Marculfi de Insula in Neustria inferiore eiusmodi sigillum medici ocularii reperiretur, in cuius latere scriptum fuerat: CROCOD. qui veram eius vocabuli daret interpretationem, fuit nemo, neque ipse adeo clarissimus vir LVDOVICVS ANTONIVS MVRATORIVS, ad quem id miserat ad locupletandum novum inscriptionum thesaurum *c)* doctissimus montis Seleuci Baro, IOSEPHVS BIMARDVS LA BASTIE. Diuinauerat enim, quamquam sine vlla veri specie, MVRA-TORIVS, CROCODilium forte, aut CROCinum ODoratum legendum esse vocabulum illud decurtatum CROCOD. quod in sigillo isto habeatur, plane, ut videtur, ignarus, iam apud GALENVM *d)* *crocodem* in *collyriis* siue vnguentis haberi, quae sanandis oculorum inferuiant vitiis. Cel. WESSELINGIVS deinde, ni fallimur, primus, crocodem vnguenti genus esse, de quo in hoc lapide sermo sit, suspicatus est *dd)*, quam coniecturam lapis noster admodum egregie confirmat, ac verissime ea de re doctissimum virum iudicasse, satis superque ostendit. De aromatico vnguento, quod in tertio late-

re

c) tom. I. p. 10VIII.4.

dd) obs. de medicis oculariis, vol. III. actor. soc.

d) περί κατά τόπους.

lat. Ienens.

re commemoratur, quodue nullum aliorum eius generis sigillorum propter oculi morbos commendat, nolumus in praesenti dicere, maxime, quod hoc vnguenti genus ab AETIO *e)* diserte in collyriis numeratur; quid vero MELIN M sit, non sine causa quaeri posse, nobis videtur. Sunt, qui et huius medicamenti haud secus ac aromatici vnguenti in nullo horum lapillorum mentionem tactam esse, opinantur et nostrum, de quo in praesenti, primum esse credunt, vnde hoc collyrii genus innotescat. Verum doctissimi hi viri sine omni dubio ignorarunt sigillum Q. IVLII MVRRA-
NI *f)*, in quo hoc medicamenti genus non solum diserte legitur, sed etiam, ad quem id fuerit usus, ex eodem cognoscere licet. Alterum enim huius lapilli latus has litteras, inter se arcte iunctas, habet: Q VLMVRRANIMELINVM AD CLARITATEM, quae more consueto medici nomen Q. nempe IVLii MVR-
RANI, tum medicamentum ipsum, MELINVM, tandem medicamenti usum, AD CLARITATEM scilicet oculis concilian-
D 4 dam,

e) *libr. VII. cap. 142.*

f) edidit hoc sigillum EDMUNDVS CHIS-
HVLLE diff. de numo
CKOPI interipto ad NI-

COLAVM FRANCISCVM

HAYMIVM, addita in-

scriptioni eius Sigae,

p. 121. edit. Lugd. Bat.

CICIDCCXXVII. 8.

dam, admodum manifeste produnt. Quid vero melinum fuerit apud veteres, docet PLINIVS, diligentissimus rerum naturae scrutator. Numerat is melinum in vnguentis g) idque in amaracyni locum substitutum esse scribit. Monstrat deinde b) rationem huius olei praeparandi, *exque malis cotoneis*, inquit, nempe ex eorum floribus, *et struthiis fit oleum melinum, quod in unguenta transit, admixtis ompbacio, cyprino, sesamino, balsamo, iunco, cassia, abrotano.* Alio loco i) malorum cotoneorum flores iis, qui inflammationibus oculorum laborant, commendat, exque floribus fieri ait *oleum*, quod supra melinum vocauerit. Ex quibus, cur melinum in oculariorum medicorum collyriis locum habuerit, haud obscure patet.

III.

CLAVDII

CLAVDII GALBADICAE

Est hoc sigillum in museo Pichoniano
Nemausi, itidem a cel. SEGVIERIO ad
nos

g) libr. XIII. cap. 2.

b) cap. eod.

i) libr. XXIII. cap. 54.

nos transmissum. In vno tantum latere *ἐπιγραφήν* habet, litteris propter spatii angustiam admodum contractis et inter se nexis. Quae in reliquis fere omnibus huiusmodi sigillis iunctim exprimi solent, medici nomen, ipsum medicamentum eiusque virtutes, haec etiam admodum distincte in Pichoniano leguntur. Medicus CLAUDIVM se adpellat, vno nomine contentus, quod iam Augusti aevo facere solebant, qui artem aliquam profitebantur, inprimis si in ista famam sibi qualemcunque et nominis claritatem conciliauerant. Quam quidem rem si exemplis comprobare in praesenti vellemus, permulta nobis suppeditarent lapides GRVTERI *k*), REINESII *l*), MVRATORII *m*) aliorumque. Consuetudinem hanc imitati medici, inprimis ocularii, nominatim Silicius apud GRVTERVM *n*), Quintilianus apud MVRATORIVM *o*), Hypnus apud EVMDDEM *p*), Sabinianus apud SPONIVM *q*), Phronimus,

k) p. 10CXXIII.5.
10CCXXIV.5. 10CXXX
VII. 3.

D) p. iccccxxxviii. 6.
 icccclii. 8. iccc
 cclv. 5. icccccxxx
 vii. 3.

m) class. XI. inscr. 31.
p. 619.

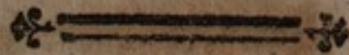
н) р. 13 СХХХV. 3.

o) p. 13 VIII. I.

p) *ibid.*, num. 2.

q) miscellan. erud. anz.
p. 237.

de quo alio loco dictum r), quibus se noster, eundem morem sectatus, iam adiungit. Gessit vero Claudii nomen tanquam cognomen, cuius rei itidem exempla in priscis marmoribus haud defunt, quae non solum frequentem horum nominum permutationem docent, sed etiam Claudios sine gentilitio nomine et sine praenomine cognitos nobis faciunt s). Medicamentum huius Claudii fuit CROcodes GALBanus, id est, collyrii genus, ex crocode et galbano compositum. Τῆς χαλβάνης, siue latine, mutato τῶ χ in G galbani t) mentionem fecerunt non solum DIOSCORIDES NICANDER, AETIVS, sed etiam ex latinis scriptoribus SVETONIVS, PLINIVS aliique plures. AC PLINIVS u) quidem, *dat galbanum*, inquit, *Syria in eodem Amano monte e ferula, quam eiusdem nominis resinae modo stagonitin adpellant*, ex SALMASII x) emendatione: *e ferulae eiusdem nominis, resinae modo, stagonitin appellant*. Ex quibus verbis galbani patriam Syriam fuisse discimus, natam ibi esse

r) commentatione supra memorata.

t) conf. SALMASIVS exercit. Plinianis, p. 60.

s) videatur GRUTERVS p. CCLXXXVII 5. 10 XXVII. I. 1000000000. 10.

u) libr. XII. hist. nat. cap. 56.

x) exercit. Plin. p. 249.

esse plantam ferulaceam, ex qua guttatim fluxerit succus, succum hunc aequae ac ipsam plantam *galbani* nomen habuisse, illum thuris genus fuisse, ideoque odorem habuisse, quem alii scriptores admodum grauem esse dicunt. Idem scriptor alio loco γ) virtutes huius succi admodum multas commemorat, de eius vero in collyriis usu nil apud ipsum reperitur. AETIVS ζ) tamen galbanum liquefactum et cum melle subactum cicatricibus adhibendum esse docet, id quod Claudium medicum fecisse, ipsum hoc eius sigillum manifeste docet.

III.

C. DVRONII CTESIAE

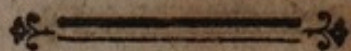
C. DVRON. CTE. CHELIDO AD CAL

Leguntur haec verba in fragmento testae seu potius pyxidis figulinae medici ocularii. Ex hoc fragmento nouus horum sigillorum vsus satis manifeste sese prodit.

2) *libr. XXIIII. cap. 13.*

2) *libr. VII, cap. 39.*

Repertum est prope fanum sancti Remigii seruaturque hodie apud medicum Auenionensem, CALVETVM, virum harum rerum et amantissimum et peritissimum. Ac in hoc quidem vasis fragmento leguntur litterae C. DVRON CTE CHELIDO AD CAL. vnde medicum patet Caium quemdam Duronium Ctesiam fuisse, et habuisse in pyxide sua chelidonium ad caliginem oculorum dissipandam. Chelidonium collyrii etiam in aliorum huius generis medicorum sigillis facta est mentio, quod vero caput rei est, constat ex hoc vase, medicos crudo fictili harum pyxidum, antequam igne indurarentur, in tabernis figulorum nomina suorum medicamentorum imprimenda curasse eamque in rem suis quoque sigillis usos esse. Duplex igitur horum sigillorum usus apud veteres medicos fuisse videtur, alter, quo vascula venalia horum collyriorum cera obsignarunt eisdemque, ut fidem facerent medicamentis suis, sigillum tale impresserunt, alter, quo ipsi sua vasa, in quibus praeparata collyria domi seruare solebant, signarunt, vne, si quo opus erat, alterum cum altero confunderetur.

V.

Q. CAERELLII QVINTILIANI

EX MVRATORIO *thes. nou. inscriptionum*,
p. 10VIII. 1. qui exstare verba haec,
refert, in lapillo viridi et quadrato, re-
perto prope aedem sancti Marculfi de in-
sula in Neustria inferiore anno Christi
C1010CCXXVIII. Misit Muratorio V. CL.
IOSEPHVS BIMARDVS, montis Seleuci
baro. De ipso lapide haec apud MVRATO-
RIVM ibidem reperiuntur: monuit me do-
ctissimus BIMARDVS, in quadrato hoc la-
pide litteras minime exsurgere, sed alte
incisas esse. Eo autem vsum opinatur Q.
CAERellium QVINTILIANum ad inscri-
ben-

bendos titulos pyxidibus, aut cistulis, quas venales circumferebat, quum ipse esset Myrobrecharius, aut Pharmacopola: de quo hominum genere multa habet Salmasius in exercitationibus Plinian. p. 739. Heic igitur primo se offert STACTE AD CLARITATEM, oculorum scilicet. Liquidissimum haec erat et pinguisimum e myrrha vnguentum, de quo videndus Hesychius. Latinis plerumque solo *myrrhae* nomine indigitatur. Sequitur DIALEPIDIUM vnguentum confectum ex succo *lepidii*, ex Dioscoride, Plinio, Athenaeo, aliisque satis noti. Ex *smyrnio*, cuius duo genera fuisse contendit praelaudatus Salmasius in homonym. hyl. iatric. cap. 16. expressum vnguentum, heic appellatur DIASMYRNium. Vltimum denique est aut CROCODilium, seu potius CROCinum ODORATUM, scilicet vnguentum ex croco odoris fragrantissimi, cuius generis magno ad rem medicam vsui fuisse testatur Dioscorides. Ceterum pretiosa magnam partem eiusmodi vnguenta fuisse: ideoque apud Plautum Curcul. act. I. sc. 2. Lena vinum vetus sibi *Stactem* et *Crocinum* esse dicit.

De eodem lapide cel. WESSELINGIUS
obs. de veterum medicis ocularis vol. III.
actor. societ. lat. p. 51. egregie quoque
 est

VI.

C. CAP. SABINIANI

HOC figillum dedit IAC. SPONIUS *miscellaneis erud. antiquit.* p.237. ex SPONIO ill. comes DE CAYLVS *collect. ant. tom.I.* p.240. edit. germ. Ac de eo ille, operculum, inquit, hocce erat ex lapide siue gemma non absimili Molochitae, sed paullo obscuriori, forte *Chlorites* siue *Chlorides* Plinii, quem lib.37. cap. 10. refert esse herbacei coloris. Collyriis asseruandis virides hosce lapides seligebant, quod hicce color sit oculorum amicus. *Antiquos*, in-

quit Athen. lib. 15. in unguentorum usu fuisse curiosos et diligentes, hoc est indicio, quod priuatim unicuique parti corporis idonea scirent. Adde et vnus cuiusque partis varia pro variis morbis, veluti ad oculos collyria quam plurima, qualia haec, quae *Caii Capii Sabiniani* Myropolae siue Pharmacopoei erant. **CHLORON AD CLAR.** Collyrium *chloron* dictum a colore suo viridi, *claritudini* oculorum prospiciens. Comes **DE CAYLV**s addit fuisse genus unguenti, **DIARRODON** dicti. **NARDINVM AD IMPETVM** nomen a spica nardi habens, cuius meminit Aetius. Oleum quoddam nardinum describit Mesue, nunc etiam in usu. *Nardinum*, inquit Plinius lib. 13. cap. 1. *siue foliatum constat omphacio, balanino, iunco, costo, nardo, amomo, myrrha, balsamo.* **DIABSORICVM AD CALIG.** scribendum: **DIAPSORICVM.** Collyrium ad oculorum caliginem dissipandam, cuius mentionem facit Marcellus, ad caliginem et asperitudinem oculorum, siccamque perturbationem sine tumore, quam xerophthalmiam Graeci appellant, facit hoc collyrium, quod *psoricum* dicitur. Item infra, *Collyrium diapsoxicum.* Ante Marcellum *psoricorum unguentorum* mentionem fecit **SCRIBONIVS LARGVS.** **CHELEDON AD CLARitudinem oculis conciliandam** Plin. lib.

lib. 25. cap. 3. *Vtuntur et per se succo Chelidoniae in collyriis, quae chelidonia vocantur ab ea.*

VII.

C. IVLII DIONYSIODORI

C. IVL DIONYSODORI DIAMISVS AVETCI

C. IVL DIONYSIODO RI PACCIA DIAT

Hunc lapillum debemus illustrissimo march. SCIPIONI MAFFEO, *mus. Veronen. p. CXXXV.* qui de ipso haec commentatus est. In hoc lapillo litterae in duobus tantum lateribus non eminentes, sed incauatae, vt impressae legerentur, typographiam imitantur, a dextra ad sinistram procedentes. Myropolae nomen, et cataplasmatum, et ad quid prodesse, notatur. Tabellae, quam Parisiis vulgavi, diasmyrnum, et diarrhodon, aliaque feliciter apud veteres scriptores inueni, sed medicamentum *ad Diat* nondum reperi. Num *collyrium enstactum* erat, quod ex Aetio appellatur *paccianum*, et faciebat ad acuendum visum? *Diamisum ad Vet.*

Illustriss. march. SCIP. MAFFEI hunc lapidem ab obliuione vindicauit *antiquit. Gal-liae* p. 81. De quo sic vir meritissimus: lapillus est quadratus subuירidis, vnguentariae thecae olim operculum. Quadripartita ea fuit, et totidem collyria continuit, oculis aegrotantibus illinenda. Myropolae M. Iulii Charitonis vnicuique nomen adpositum. *Isochrysi* appellatione auro contra carum non esse, forte studebant suadere, *ad claritudinem* acquirendam prodesse dicebatur. Huius nominis collyrium apud priscos medicos non inuenio, sed idem fuisse puto, quod velut incerto nomine et *isophoton*, et *isotheon* olim vocatum, ab Aetio discimus. *Diarbodon* Diagorae commendat Oribasius; Galeni item innotescit: *Ad feruorem* sedandum Charito valere suum adnotauerat. *Diasmyrnum* memorat Aetius, et Marcellus, et Scribonius Largus, qui ad pustulas, et ad supurationes oculorum facere praedicant. Quod reliquum est, aut abstergens fuisse videtur quoddam, aut purgans a *διαψάγω* appellatione deducta, vel a *διαψάω*: nisi tamen *Diaprasium* erat, quod in Nicolai antidotario contra oculorum caliginem recensetur. Post MAFFEIVM lapidem hunc edidit MVRATORIVS *nouo thesauro inscriptionum* p. 15VIII. 3. nihil tamen addidit de suo, nisi quod Diuione is reperiatur

maluit SCRIBONIVS s), legendum esse, adfentimur MAFFEIO. Graeci διασμύγον, et verius δια σμύγνης ex vetere sermonis vsu, id remedium vocitant. Sed quid mutilatis litteris, de quibus nihil vir illustris, faciendum? Fuisse suspicor AD EPIPHORAS. Moueor his SCRIBONII t): *ad conturbationes et epiphoras oculorum scio multa collyria, tametsi tarde, magnos tamen effectus habere*: illis quoque, quae PAVLLVS AEGINETA u) disputat. Tandem M. IVL. CHARITONIS DIAPSA. . . . , quod anceps admodum atque obscurum est. Vir illustris: *aut abstergens fuisse videtur quoddam, aut purgans*, a διαψαίρω appellatione deducta, vel διαψάω, nisi tamen Diaprasum erat: quorum quidem posterius ipso litterarum ordine confutatur; priora eius sunt generis, vt, si recuses, constabiliri nequeant: sunt praeterea pleraeque hae collyriorum compositiones ex pluribus conflatae, proptereaque ΔΙΑ praescriptum habent. Tale est *Diapsoricum* apud MARCELLVM x), quod, si in lapidis scriptura commissum esset, recipi poterat. Alioquin *Diapsoron* erit. Meminit ψαρῶ, psari, a colore murino adpellati medicamenti,

PAVL-

s) *composit.* XXVI.

u) L. III. 22. p. 72. edit. Basil.

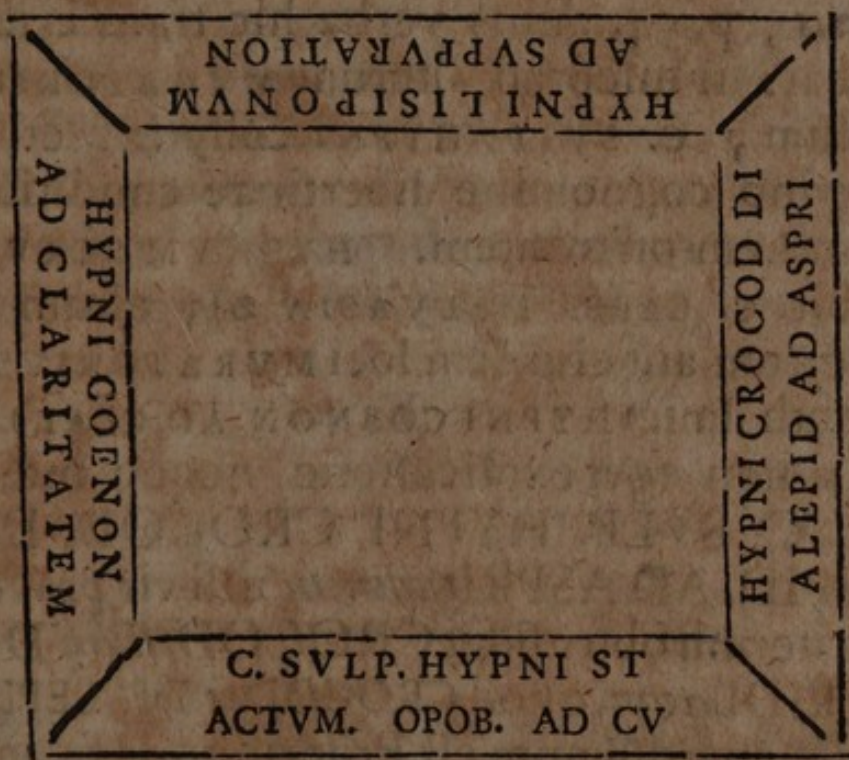
t) *composit.* XVIII.x) *de medicament.* p. 73.

PAVLLVS AEGINETA, mirificeque fecisse γ), ait, πρὸς τὰς νομὰς καὶ ὑπερσυχώσεις, *ad ulcera depascentia et excrescentia.* Apud Ill. comitem de Caylus *tom. I. collect. ant.* Hic lapis ordine sextus est.

VIII.

C. SVLPITII HYPNI

Damus hunc lapillum ex MVRATORIO p. 15VIII. 2. qui exstare illum ait *Epamduodori in Sequanis, bodie Mandeure, esse lapi-*

γ) L. VII. 13. et L. IIII. 43.

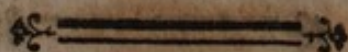
lapidem quadratum, missumque esse a BIRMARDO. Post MVRATORIVM editus est in lucem ab ill. comite DE CAYLVS tom. I. coll. ant. p. 244. De ipsis ἐπιγαστρίαις, in primo latere, inquit MVRATORIVS, interpretare C. SVLPicii HYPNI STACTVM OPOBalsamatum AD CapVt. In secundo HYPNI CROCODilium DIALEPIDiatum AD ASPRITVdinem. Meliora de isto nos docuit cel. WESSELINGVS, laudata obs. de veterum medicis oculariis, p. 54. cuius verba hic transcribere liceat: transeo ad alterum MVRATORII lapillum, C. SVLP. HYPNI collyria, et peregrino cognomine libertinae conditionis hominem offerentem. HYPNVVM SERVVM dabit C. CAES. MALVASIA 2), alium aut libertum aut eiusdem loci MVRATORIVS a). Ophthalmici HYPNI COENON AD CLARITATEM non eget explicatione, neque indigeret C. SVLP. HYPNI CROCOD. DIALEPID. AD ASPRItudinem, nisi vir praeclarus iterum obtrusisset CROCODilium DIALEPIDiatum, quod CROCODEs DIALEPIDos fuisse, apertissimum est. Proprie quod faciebat et acre erat aduersus aspritudinem oculorum et palpebrarum, ut in SCRIBONIO. b) Tertium C. SVLP. HYPNI STACTVM OPOB. AD

2) marmar. Felsin, p. 231. a) thes. nouo p. MCL XXIII. 3. b) composit. XXXV.

postero exaratis: dubium non esse, quin sigillum fuerit alicuius pharmacopolae. Eundem lapidem dederunt DVNODVS, *histoire des Sequanois*, p. 205. et comes CAYLVS loco memorato, p. 243. Idem FALCONETI coniecturam non satis probabilem refert, vnguentum hoc forte ex cinere cremati cum carnibus suis echini, cui mel admixtum fuerit, fuisse factum. Coniecturam hanc niti vult testimonio PLINII, qui echinos combustos ad alopecias utiles esse, referat, *libr. XXXII. hist. nat. cap. 23.* Haec veteres credidisse non negatur, verum, quare idcirco *diacherale* vnguentum fuerit ex illo cinere et melle compositum, non videmus. Multo minus tamen ferendi sunt, qui hoc vocabulum ab arabico *Kziri* deducendum esse arbitrantur.

XI.

M. VLPII HERACLETIS

Lapillum hunc primus vulgavit 10. SMETIVS *antiquit. Nouiomag. p. 98. deinde ill. comes CAYLVVS collect. antiquit. tom. I. p. 239. edit. german. Lapillus viridis, inquit, SMETIVS, apud me politus et quadratus, vnius fere est in quadratum pollicis, crassitie tertiam circiter digiti partem aequat, in marginibus voces sequentes, sed inuersae et retrogradae leguntur incisae litterae.*

Exhibitis deinde ipsis lapilli huius inscriptionibus, sic pergit: hic me sustineo et ingenue testor, quid superiora significant, mihi non liquere. De illis quid sentiam, non facile dicerem, saepe mecum cogito, quid sibi illa velint. Ego tamen nihil adhuc adfirmare audeo, et iuuenili meo iudicio non tantum credo, videant, qui in castris litterarum veterani, et quibus emunctae magis purgataeque sunt nares. Quibus haec subiungit SMETIVS: dum prelum sudat, et typographus sua grammata prioresque typos coniungit, opportune in meas manus incidit similis, sed crustosus eiusdem formae et magnitudinis lapillus, quem possidet Laurentius van den Bergh, vir consularis, atque optime pessimo tempore de tetra-

trarchia et vrbe Nouiomagenſi meritus:
non licet currente prelo de litteris inuer-
ſis et characteribus illi incifis altius iam co-
gitare, tantummodo typum litterarum margi-
narium hic dabo. Haec SMETIVS. Ac is qui-
dem eſt lapillus, quem ſtatim exhibebimus,
ordine, quem cuilibet eorum adſignauimus,
oſtauus. Comes de CAYLVS *loc. memorat.*
ſeu potius FALCONETVS, cuius ſenten-
tiam ea de re ille ſciſcitatus fuerat, vo-
cabula TIPINVM et DIARICES haud
recte ſcripta eſſe, ideoque vix, quid ſigni-
ficarint, diuinari poſſe arbitratur; conii-
cit tamen DIARICES forte pro DIACRO-
CON poſitum eſſe, quod vnguentum ex
croco paratum fuerit. Apud AETIVM et
AEGINETAM mentio talis vnguenti fit,
quod DIACROCA vocatur. Pro DIA-
MYSVS legi vult FALCONETVS DIAMI-
SY, a vocabulo *Mify*, quod vitrioli genus
apud veteres fuit, vt videtur, vitriolum
cupri, quod romanum dici hodie ſolet,
apud CELSVM, PLINIVM alioſque obuium.
Conf. MERCATI *metallotbeca Vaticana*,
p. 65.

XII.

Eiusdem M. VLPPI HERACLETIS

Binos hos VLPPI lapides ex SMETIO in
miscellanea sua eruditae antiquitatis p. 237.
 transtulit SPONIUS et ad eorum interpreta-
 tionem haec adtulit: *Marcus Vlpus Hera-*
cles, cuius in his duobus lapillis mentio est,
 fuit vnguentarius siue myropola, qui in
 pyxidibus haec collyria sua asseruabat.
 STRATIOTICVM, hoc est collyrium,
 cuius meminit Marcellus lib. de med. col-
 lyrium ad caliginem et asperitudinem, quod
 F stra-

stratioticum dicitur. TALASSE ROSA nobis incognitum. DIARODON, quod idem videtur ac nostrum *Rosaceum*, et Plinii *Rhodinum*, vel potius *Collyrium Diarodon*, cuius Oribasius meminit: etenim addit AD IMP. hoc est ad *Impetum*, qui apud antiquos morbi oculorum species erat. Marcellus, lib. de medicamentis, *collyrii* cuiusdam meminit, *ad lippitudines et primos impetus oculorum.* CYCNARIVM, aliud *Collyrium* Oribasio *Cygnus* dictum. MELINVM Plinius lib. 13. cap. 1. memorat: *Amaracinum*, inquit, *in Coo*, postea eodem loco praelatum, est *Melinum*: et Galenus lib. de comp. med. lib. 2. Athenaeus lib. 15. *In computationibus* utile *Rosaceum* est, *Myrtinumque ac Melinum*, quod etiam prodest ventriculo et *Lethargicorum veterno.* DIAMYSVS a Myfi nomen habere potuit, quod est minerale notum. *Collyrii* *Diamysios* meminit Marcellus, *quod ad asperitudines oculorum.* TIPINVM et DIARICES mihi sunt incognita. Haec SPONIUS. Illustriss. Comes de CAYLVS, qui loco memorato eundem lapidem ex SPONIO dedit, *Stratioticum*, propter graecae vocis originem, vnguentum esse putat, militum causa confectum, si quorum oculi in itineribus fumo, puluere, aëris ventorumque inclementia, incommoda patiuntur. De vnguento *diarodon*, seu po-

potius *diarrhodon*, GALENVS et ALEXAN-
DER TRALLIANVS videndi sunt. *Impetum*
in hac inscriptione inflammationem ocu-
lorum et quoddam *rheumatis* genus desi-
gnare arbitratur. *Cycnarium* a κύκνος,
deducit existimatque, fuisse vnguen-
tum oculorum albi coloris, mentionem
eius apud GALENVM et PAVLLVM AEGI-
NETAM esse factam. Vocabula TALASSE
ROSA contrahit in vnum, legique vult
THALASSERON, a Θάλασσα mare,
fuisse forte vnguentum marini coloris, aut
ex aqua marina confectum. AETIVS et
AEGINETA itidem istud commemorarunt.

XIII.

Q. IVLII MVRRANII

QIVLMVRRANIMELI
NVMADCLARITATEM

QIVLMVRRANISTAGIV
MOPOBALSAMATADCAP

Edidit hunc lapillum EDMVNDVS CHIS-
HVLL *dissertatione de nummo* ΚΩΠΙ *in-*
scripto, ad egregium virum NICOLAVM
FRANCISCVM HAYMIVM, addita inscri-

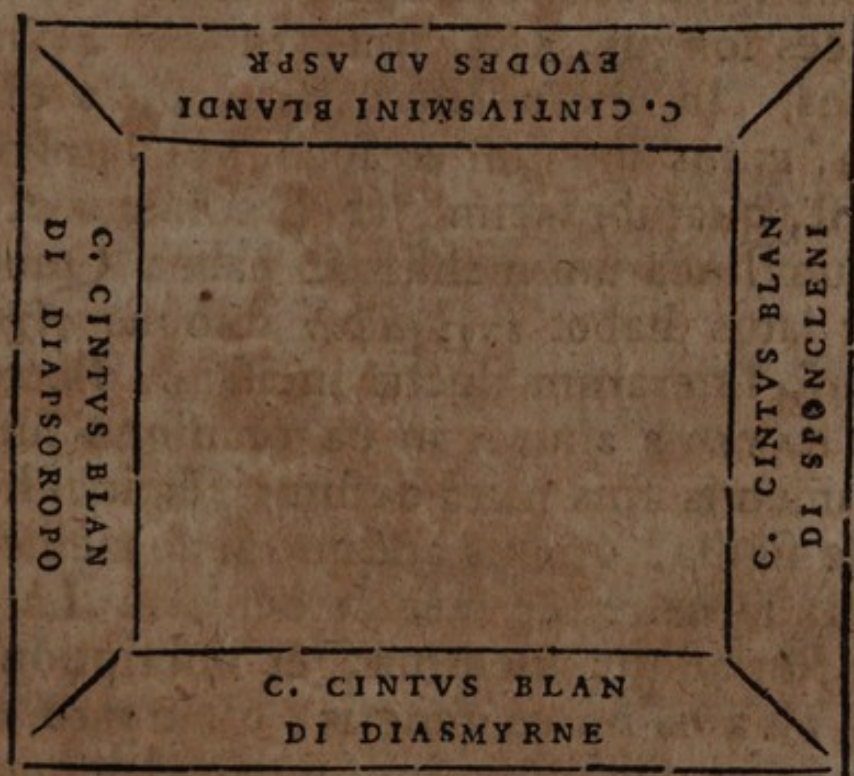
ptioni Sigae, p. 121. editionis, quae Lugduni Batauorum MDCCCXXVII. 8. prodiit. Haec vero de ipsis ἐπιγραφαῖς et lapillorum horum usu commentatus est vir eruditissimus: latinas huiusmodi publicationes, utcumque vulgo non notatas, at reuera, mercimonii ergo, a veteribus olim factas, nemo est, qui recte pernegabit. Tales enim duas, cerae pulchre impressas et a tesseris archetypis longiusculis more quodam typographico desumptas, adhuc apud me seruo, aliquot abhinc annis a domino *Lufkins* Colcestrensi, antiquitatum harum studioso, humaniter mihi communicatas. Hae igitur ad Colcestriam, romanam olim coloniam, repertae, et (quod mirandum subit) in usus etiam iapraliptae cuiusdam siue vnguentarii, fabrefactae, dici vix potest, quantum et in re ipsa et verborum formula, huic nostrae nummulariae publicationi ad amussim per omnia respondeant. Haec CHISHVLLIVS, quibus deinde explicationem vocabulorum vtriusque ἐπιγραφήs subiungit. Sic vero alteram legit: *Quinti IVLii MVERRANIi MELINVM AD CLARITATEM* (siue, ex malis cotoneis oleum, ad claritatem oculorum faciens), alteram: *Quinti IVLii MVERRANIi STAGIVM OPOBALSAMATVM* (siue myrrhae oleum opobalsamo permixtum) *AD CAPut, id est: caput medicandum utile.*

utile. Post Chishullum lapidem hunc vulgavit ill. comes DE CAYLVS tom. I. *collect. antiquit.* Stagium interpretatur per STACTVM vel STACTON a graeco *ἐνστακτον*, ex *στάζω distillo* formatum, quumque ad hoc vnguentum opobalsamum accederet, dictum fuit STACTON OPOBALSAMATVM. Vltimas litteras CAP. omittit CAYLVS.

XIII.

L. CINTIVSMINI BLANDI

Descripsit hunc lapidem doctissimus BERALDVS, cuius ea de re commenta-
F 3 tiun-

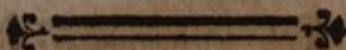

Primum eius vnguentum fuit EVO-
DES AD ASPR. Haec vocabula expli-
canda sunt: *εὐωδες ad aspritudinem*. Ipsa
ocularii orthographia non aequè optima
et adcurata est. Graecum *εὐωδες* signifi-
cat *bene olens*, morbus vero, qui aspritu-
do dicitur, est ficcitas palpebrarum et qui-
dem partium earumdem internarum. Vn-
guentum ipsum eiusque rationem ex SCRIBONIO LARGO *composit. medic. XXVI.* discimus: *praecipue hoc collyrium, quod quidam Atbenipum, quidam diasmyrnes, quidam εὐωδες vocant, quia boni odoris est*, Paullo post addit, vnguentum hoc adhibi-
bitum fuisse ad tollendam *aspritudinem palpebrarum*. SCRIBONII LARGI auctoritate *εὐωδες* idem olim fuit, quod *diasmyrnes*, cuius in tertio lapilli latere mentio facta est. Verum hoc ipso patet, aliquam vtriusque medicamenti differentiam fuisse. Probabile vero est, vnguentum *diasmyrnes*, si gratus ipsi odor datus fuerit, *εὐωδες* dictum fuisse.

DIAPSOROPO est secundum vnguentum. Vocabulum hoc legendum est: *diapsoricum opobalsamatum*. Diapforum antiquorum dictum est a graeco vocabulo *ψωρα*, *scabies*. MARCELLVS EMPIRICVS, SCRIBONIVS LARGVS et CELSVS eius faciunt mentionem, idque contra oculorum aspri-

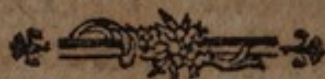

tudinem commendant. Sine dubio vero *opobalsamatum* vocat, quod eidem vnguenta odorifera admixta fuere.

Tertium vnguentum est *diasmyrnes* SCRIBONII LARGI, a myrrha, gr. *σμύρνα*, ex qua compositum fuit, sic vocatum.

Quartum vnguentum in nullo veterum scriptorum reperitur. Sine dubio aliquid fuit medico nostro oculario peculiare et proprium, quod ab ipso inuentum fuit et excogitatum. DIOSCORIDES *lib.V.* refert, vstas spongiarum adfuso aceto oculorum lip-pitudini aliisque eorundem morbis me-deri. Quare videtur CINTVS MINVS, medicamentum quoddam leniens ex spon-giis praeparasse, quod a graeco *σπόγγιον* nomen exceperit.

lis lateribus, in quibus vnguenta *εὐω-δες* et *diasmyrnes* leguntur, incisae visun-tur figurae plantarum, illud sine dubio fru-ticis vel arboris genus, ex quo myrrha colligitur, designantes.

XV.

L. SACCI MENANDRI

Sigillum hoc primus e tenebris in
 lum protraxit ill. comes DE CAYLVVS
 tom. I. *collect. antiqu.* p. 244. Vocabu-
 lum CHELIDONIM pro CHELIDO-
 NIVM. Quale id vnguenti genus fue-
 rit, iam supra ostensum est. Sigla AD.
 CA. explicari debet AD CALIGINEM.
 MELINVM dicitur DELACR, id est, DE-
 LACRymatum, quod per *destillatum* in-
 terpretatur CAYLVVS. THALASSEROSA

iam supra adfuit, quae itidem DELA-
Crymata dicitur. DIASPHORICUM pro
DIAPSORICVM scriptum, de quo supra.
AD SC. id est, ex com. CAYLI mente:
AD SCabiem.

XVI.

DECIMI P. FLAVIANI

..... FLAVIANI
..... M. LENEM. AD
..... VDINEM. OCVLO

DECIMI P. ....
ANI COLL. ....
MIXTVM. C

Ex ill. com. DE CAYLVS *coll. ant.*
tom. I. p. 246. qui binas figilli inscriptio-
nes sic supplet, alteram:

DECM. P. FLAVIANI COLLYRIVM LENEM AD ASPRITVDINEM OCVLO
---

alteram vero:

DEC.

DE CMI. P. FLAVI
ANI COLLYRIUM
MIXTUM. C.

pro LENEM legit LENE, collyrium nempe, et vt conicit, idem forte, quod medici ocularii graeci ἀδνηκτον, ἀπαλὸν dixerunt. Quid aspritudo oculorum fuerit, iam supra est expositum.

XVII.

ANONYMI

Sigillum hoc primus euulgauit ill. comes DE CAYLVS *coll. ant. tom. I. tab. LXXXX.*

LXXXX. num. 3. sine addita interpretatione. Non tam medici ocularii, quam pharmacopolae fuisse videtur. Quid impetus, quid aspritudo, quid caligo oculorum sit in his sigillis, iam supra diximus. LENEM forte est *lenementum*, pro *lenimentum*. Hoc enim vocabulo pro suavioribus, doloresque lenientibus medicamentis usus est PLINIVS, libr. XXV. *hist. nat. cap. 5.* Patet ex hoc coniecturam ill. Comitum CAYLI, qua in antecedente sigillo LENE pro LENEM legi vult, non esse probabilem.

III.

INSCRIPTIONES
MEDICORVM
OCVLARIORVM

THE
M. E. D. C. O. R. V. M.
OCT. 1700

1. *Romae in museo Carpenfi*

P. ATTIVS. ATIMETVS
AVG. MEDICVS. AB. OCVL
H. S. E

EX GRVTERO, 10LXXXI. 3. Forte
idem Atimetus, cuius mentio fit apud
SCRIBONIVM LARGVM, *composit.* 120.

2. *Romae in museo Albano*

TI. CLAVDIO.....
MEDICO. OCVLA
RIO VIX. ANN.....
L. COCCEIA VIRO
SVO

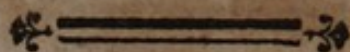
EX MVRATORIO 10CCCCXXXV. 2.

3. *Romae, in horto sanctimonialium Barberinarum*

MARIA. J. L. HILARA SIBI. ET
P. COLIO. P. L. PHILOGENI MEDICO
OCVLARIO. VIRO. SVO. ET
M. FVLVIO. M. L. ZETHO. ET
MARIAI. C. L. NIOBI. ET
MARIAI. C. L. AVCTAE ET
MARIAI. C. L. HELENAI

Ex

EX MVRATORIO, IDCCCCLXIIII. 4. Legitur etiam in DONII *inscriptionibus* et apud GVDIVM p. CCXVIII. 9. Ibi pro COLIVS rectius est COELIVS, pro NIOBI vero NIOBAI. Exstare, ait GVDIVS, inscriptionem hanc *in basi, longa palm. 5½ lata 2.*

4. *Fani Fortunae in ambitu monasteriorum Augustinensium, tab. marm.*

Q. COLIVS. Q. L. NICOMEDES MEDICVS. OCVLARIVS. SEX. VIR COL. IVL. FANESTRIS COLIA. Q. L. SALVIA. VXOR. Q. COLIVS Q. F. POL. FANESTER. FILIVS VELIA. Q. L. PRISCA VXOR EX TESTAMENTO FANESTRIS FILI
--

EX BOISSARDO *tom. II. ant. p. 87.* et GRVTERO CCCCXVI. 8.

5. *Isolae in aedibus archipresbyteri in vase rotundo et longo*

Q. CLODIVS. Q. L. NIGER MEDICVS. OCVLAR. SIBI. ET Q. CLODIO. Q. L. SALVIO. PATRONO
--

Lapidem hunc dedit REINESIVS *class. XI. num. 8. p. 611.* tum FABRETTVS *in-script. domest. cap. II. p. 300.* itemque
MAL-

MALVASIA *marmorib. Felsin.* p. 219. Vterque addit tres conlibertos, quibus pariter ac patrono suo lapidem hunc posuerat CLODIVS.

6. e schedis Vaticanis

GN. DOMITIO. DEMETRIO
MEDICO. OCVLARIO
PATRI. SVAVISSIMO
DEMETRIVS. FILIVS. FECIT
ITEM. HIRC. CONIVG. BENE M.
ET. SIBI. POSTERISQVE. SVIS
IN. FRON. P. XXXIV. IN. AG. P. XXXIV.

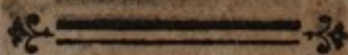
EX FABRETTO *inscr. domest.* p. 300. et
MALVASIA *marmorib. Felsin.* p. 219.

7. *Affisii in Vmbria, tabulae marm. fragmentum*

P. DECIMIVS. P. L. EROS
MERVLA. MEDICVS
CLINICVS. CHIRVRGVS
OCVLARIVS VI. VIR.

Apud BOISSARDVM *tom. III. ant.* p. 148. et GRVTERVM, p. cccc. 7. Nolumus integram ἐπιγραφήν hic transcribere.
G Quae

Quae enim sequuntur, ad rem nostram
nil faciunt.

8. *Neapoli apud Castellorum*

CN. HELVIVS. CN. L.
IOLLA
MEDICVS OCVLARIVS

EX GRVTERO, 13CXXXIIII. 2.

9. *Romae in hortis Carpensibus*

TI. IVLIVS
AVG. ET
AVGVSTAE. L.
CYTISONVS
MEDICVS
OCVLARIVS
H. S. E.

EX BOISSARDO *libr. IIII. ant. p. 84.* et
GRVTERO *p. 13LXXXI. 8.* MVRATORIUS in-
scriptionem hanc repetiit, *p. 13CCCCXXVII. 5.*
nomine CYTISONVS in CYTISORVS mu-
tato.

10. *Romae, in sepulcreto libertorum Li-
viae Augustae*

M. IVLI. SECVNDI
MEDICI
IN. FR. P. XIII
IN. AG. P. XIII

EX GRVTERO P. DCCCCVIII. I. ET MAF-
FEIO *muséo Veronensi* p. CXXXV. 2.

II. *Bononiae*

DIS MANIBVS
M. LATINIVS. M. L.
MEDICVS
OCVLARIVS
HERMES. VIXIT. ANNOS
XXXX.

Dederunt hunc lapidem ex ALIDOSII
reb. memorab. Bononiens. IAC. SPONIVS
misc. erud. ant. p. 143. et FABRETTVS,
p. 300. n. 277.

12. *Veronae*

P. NVMITORIVS. P. L. ASCLEPIADES
I. VIR. MED. OCVLAR. SIBI ET
SEMPRONIAE. F. GALLAI. VXORI
TESTAMENTO. FIERI. IVSSIT

Legitur hoc marmor apud ONVPHR.
PANVINIVM, *ant. Veron.* p. 242. GRVTE-
RVM CCCCXXXIII. 4. et MAFFEIVM *Veron.*
illustrata, part. I. p. 355. num. 23.

13. *Romae, in villa Corsinia*

D.	M.
M.	PEVTVCAE
SIB	ET SVIS
MEDICO.	OCVLARIO

Ex MAFFEI *musco Veronensi*, p. CCLXXX
IIII. I.

14. *Vrbini*

C. RUTILIO EVTHETO
MEDICO OCVLARIO
RUTILIA. MYRINE
PATRONO. EIDEM. CONIVGI

Apud FABRETTVM *inscript. domesticis*,
p. 299.

15. *Apud Fulu. Vrsinum*

SILICIUS MEDI CVS. AB. OCVLIS

Exhibent lapidem hunc GRVTERVS
p. 10CXXXV. 3. et MVRATORIUS 10CCCC
XXVII. 14.

16. *Romae, in cippo Tiburtino*

TIBERIVS. TI. CAESAR AVG. SER. CELADIANVS MEDICVS OCVLARIVS PIVS PARENTIVM SVORVM VIXIT. ANNOS. XXX HIC. SITVS. EST. IN PERPET

Sic exhibet lapidem GRVTERVS,
C10CXI. 6. De nomine tamen huius me-
dici res incerta est, vtpote quod ex vno
hoc marmore apud alios aliter legitur.
GRVTERVS enim loco laudato eum vocat
TIBERIVM, quam lectionem etiam se-
quitur GVDIVS *inscr* p. CCII. 12. SPONIUS
autem *miscell. erudit. ant.* p. 143. FABRET-
TVS p. 300. num. 274. et MALVASIA *marm.*

Felsin. p. 219. habent nomen ILLVSTRIVS
pro TIBERIVS, LAVRENTIVS PIGNORIVS
de servis p. 34. CAROL. PATINVS *monimen-*
to Artorii, p. 450. et RHODIVS *notis ad*
Scribonium Largum p. 76. ex hoc nomine
duplex faciunt huncque medicum TI.
LYRIVM CELADIANVM adpellant.
Tandem et ILLYRIVS CELADIANVS
dicitur cum a laudato SPONIO *recherch. cy-*
rieus. d'antiquité p. 423. tum a MYRATO-
RIO MDCCCCLVII. 5.

III.

QVID SIT
MEDICO IMPERARE

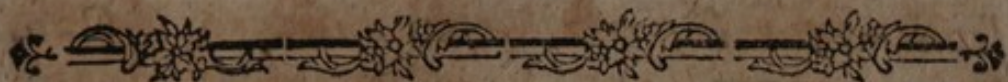
APVD

ALFENVN VARVM

III
QVIB SIT
MELICO IMPERARE
AVD
M V A R V M

Quo exploratius est, eam esse artis me-
dendi naturam atque indolem, vt,
qui hanc profitentur, permagnum habeant
imperium omnibusque, qui curae fideique
eorum sese credunt, sic imperare possint,
vt ipsis adeo regibus orbisque terrarum
dominis salutis suae causa medico paren-
di, necessitas sit imposita, eo profecto ma-
gis mirum videri debet, apud romanos,
aegroto in medicum datum fuisse impe-
rium, et eum, qui parere debuerit, im-
perasse, qui imperare, conuersa quasi vice
paruisse. Res ipsa negari non potest, re-
periri in priscis scriptoribus haud obscura
eius rei testimonia. Luculentum ea de
re effatum habemus apud ALFENV M VA-
RVM *a*), virum cum ob magnam, quae
in ipso fuit, iuris scientiam, tum quod
eamdem cum humanitatis studiis, secus
ac vulgo tum fieri solebat, coniunxerat,
clarissimum atque amplissimum. *Medicus,*
inquit, *libertus, quod putaret, si liberti sui*
medicinam non facerent, multo plures IM-
PERANTES SIBI habiturum, postulabat, vt

G 5
seque-

a) leg. XXVI. digest. de oper. libertor.

sequerentur se; neque opus facerent. Conspirare cum ALFENI testimonio videtur aliud ex SENECA b), his verbis conceptum: itaque medico, si nihil amplius; quam manum tangit, et me inter eos, quos perambulat, ponit, sine ullo affectu facienda, vitandaque praecipiens, nihil amplius debeo, quia me non tanquam amicum vidit; sed tanquam IMPERATOREM. Neque vero non referenda huc sunt, quae apud eundem scriptorem c) de Domitii medico legimus: Corfinum Caesar obsidebat, tenebatur inclusus Domitius, IMPERAVIT medico eidemque seruo suo, ut sibi venenum daret: quae porro VARRO d) de medicis, quorum opera coloni, in morbum delapsi, utantur: quae denique CICERO e) de Pisone habet, quorum ille itaque, ait, in hoc genus coloni potius anniuersarios habent vicinos, quibus IMPERANT, medicos: hic vero, Pisonem medico, quem secum eduxerat, ut venas incideret, IMPERASSE, refert.

QVID

b) libr. VI. de benef. d) libr. I. de rustica, cap. cap. 16. tom. I. operum, 16. P. 797.

c) libr. III. de benef. XXXIII. p. 745. ed. GRAE- VII. cap. 24. p. 678. e) orat. in Pison. cap.

QVID vero? romanos, gentem alias sapientissimam, sui adeo immemores fuisse, credamus, ut aegroti, quid sibi a medico fieri vellet, optantis, IMPERANTIS vocem esse, opinati sint? Quod quidem tantum abest, ut vel minima probabilitatis specie defendere quis possit ac tueri, ut doctissimi cum ALFENI, tum SENECAE interpretes modo in utroque scriptore mendum haerere falsamque irrepsisse lectionem, modo alia ratione difficilem hanc quaestionem expediendam esse, existimauerint. Ac in ALFENI quidem effato GREGORIUS HALOANDER pro IMPERANTES *implorantes* legendum esse, coniicit, ineptum esse ratus, si aegroti medicis imperare dicantur, quum illi pareant potius, hi, quid aegroto sanitatis recuperandae causa faciendum sit, praescribere soleant. Doctissimus legum veterum interpres, DIONYSIUS GOTHOFREDVS f) HALOANDRI emendationem haud plane improbat; a vulgari tamen et recepta scriptura quare recedamus, nullam adesse arbitratur necessitatem: *imperantem* hoc loco medicum designare, qui remedia morbo laborantibus praescribere, iisdemque sanitatis, aut conservandae; aut reparandae leges indicere soleat.

f) not. ad hunc locum.

soleat. ANDREAS etiam ALCIATVS g) communem et ipso codicum suffragio munitam lectionem haud deferendam esse, putat; vocabulo tamen *imperare* parendi forsitan notionem subiectam olim fuisse, licet sine veterum, quae coniecturam hanc fulciant, testimoniis, suspicatur. CASP. A REIES b) iis, quibus Alfeni locus corruptus ac deprauatus esse, videtur, haud obscure fauet; addit tamen, si quis verba ista habere sana velit, eadem ex precantium more interpretanda esse, qui id, quod rogent ab amicis, non rogare saepe; sed pro loquendi usu et consuetudine iubere ac imperare videantur. In alia omnia discedit FRANC. DVARENVS i), qui, quod medici difficillimos saepe aegrotantium mores patienter ferre, eorum asperitatem blanditiis frangere ac lenire, multasque illorum ineptias deuorare debeant, haud secus, ac si regis; aut tyranni subessent imperio, hanc ipsam ob causam aegrotos imperare medicis dictos olim esse, opinatur. Vt ALFENI; sic et SENECAE de *aegroto imperante* locus mirum

g) libr. VII. *parerg.* xellae CIOIO CLXVI. edicto, *quaest.* VIII. p. 69.

i) libr. I. *disp. anniuers.*

b) *elysio incundarum* *sar. cap. 54. p. 1052. eius quaestionum campo, Bru-* *operum.*

nihil, ratus, mutandum: ipsa scriptoris verba ad saluatorum officia matutina, imperatoribus praestita p), esse referenda: loqui philosophum de medicis, aegrotos saluatorum quasi more inuisentibus, hos, vix salutato principe, sine vlla mora discedere: illos, si idem faciant, haud amplam mercedem polliceri sibi posse.

si, quid nos sentiamus, dicendum fit, nec in utroque, Alfeni et Senecae, efato quid mutandum; nec ipsam iubendi notionem, quam constans fere vsus vocabulo *imperare* adsignauit, plane negligendam; sed totam hanc agitatam litem ex ipso apud romanos medicorum statu eorumque conditione dirimendam esse, arbitramur. Etsi enim iam tertii et quarti post urbem conditam seculi temporibus ingenuos ciues artis medicae studiosos fuisse, DIONYSII *Halicarnassensis* q) testimonio vincere nonnulli voluerunt: r) etsi seculo deinde quinto graeca medicina, primis eius-

p) dignus est, qui legatur, IO. IACOB. CLAVDIVS *diff. de salutationibus veterum*, Vltraiecti MDCCCII, 12. edita.

q) *libr. X. historiar.* p. 677.

r) legantur IO. HENR. SCHVLZIVS *histor. medicinae*, period. II. cap. 6. p. 431. et HENR. LAMPPIVS *de honoribus, privilegiis et iuribus singularibus medicorum*, p. 86.

eiusdem feminibus cum Aesculapii cultu Romam delatis s), a sacerdotibus, honestissimi ordinis viris, coli coepit atque exerceri t): etsi porro seculo sexto, abrogata et proscripta Archagathi, medici graeci duriore medendi ratione u), Asclepiadis potissimum cura nobilissima haec ars, prout in Graecia ad disciplinae formam redacta fuerat, ad magnum in vrbe honoris fastigium perducta, artibusque, ingenuociue dignissimis, adnumerata fuit x): etsi inscriptiones multorum ab eo tempore haud vilioris fortis medicorum mentionem faciunt iisdemque liberos libertasque disertis verbis tribuunt y): etsi Caesar Augustus liber-

s) conf. epitomator libri undecimi hist. LIVII et VALERIUS MAXIMUS libr. I. cap. 8. §. 2.

t) legatur IO. HENR. SCHVLZIVS loco memorato.

u) teste PLINIO, libr. XXVIII. hist. nat. cap. I. Addatur ex recentioribus IOSEPHVS CARAFA libr. I. de gymnasio roman. cap. I. §. 8. p. 22.

x) de Asclepiadis vita eiusque in artem medicam

meritis data opera est commentatus ANTONIVS COCCHI in discorso primo sopra Asclepiade, Florentiae, anno praeterito forma secunda, post auctoris mortem ab eius filio RAIMUNDO COCCHI in lucem publicam emissio.

y) vide IAN. GRVTERVM p. 191XXXI. IO. IOCCXXXIII. 3. MARQVARD. GVDIVM in-script. p. CXXI. num. IO. THOM. REINESIVM synt. in-script. p. 611. num. 7. et epist. ad Rupert. XXXV. p. 270. et ANTON. FRANC.

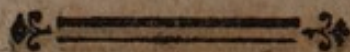
NICI, CHIRVRGI, OCVLARII, AVRICVLARII, IATRALIPTAE, VALETVDINARIIS PRAEFECTI aliique, quos silentio praeterimus. Erat igitur florentissimis reipublicae romanae temporibus, tum et imperatorum aevo duplex in vrbe medicorum genus, seruale alterum, alterum ingenuum et honestissimae conditionis, illud vulgare, plebeium et, maximam saltem partem, rude atque illitteratum, hoc doctum bonisque artibus institutum et graecae potissimum medicinae disciplinis egregie imbutum.

IAM vero, si aegros medicis imperasse apud romanos, legimus, probe tenendum est, hoc de medicis seruis, et non nisi ea ratione intelligendum esse, vt ipsum, cui subiecti dicantur, imperium ad artis exercitium, quod dominus eorum fieri iussit iubereque potuit; minus vero ad ipsum medendi modum spectasse videatur. Hunc enim si reputamus, conuersa quasi vice summum medicos habere imperium, ipsi romani, perinde ac graeci aliaeque gentes, satis superque agnouerunt. PLINIVS e) de arte medica, *banc vnā*, ait, *artium*,

IMPE-

GNORIVM de seruis p. e) libr. XXIIII.
71. sq. cap. I.

IMPERATORIBVS quoque IMPERARE. **SE-**
NECA *f*), *si intrassem*, inquit, *valetudina-*
rium, non idem IMPERASSEM omnibus per
diuersa aegrotantibus. Apud **TERENTIVM** *g*)
Lesbia, medicinam faciens, in scenam
prodit, *signa*, fatetur, *esse ad salutem*; tum
vero pergit:

quod **IVSSI** *ei dari bibere et*, *quan-*
tum IMPERAVI, *date*,

paulo vero post **Simo**:

non IMPERABAT coram, *quid opus facto*
esset puerperae.

Diogenis de hoc medicorum imperio di-
ctum **LAERTIVS** *h*) litteris consignauit.
Sic vero iste: ἔλεγε (Διογένης) τῷ Ξενιάδῃ
τῷ πριαμένῳ αὐτὸν, δεῖν πείθεσθαι αὐτῷ
εἰ καὶ δῆλος εἴη, καὶ γὰρ ἰατροὺς ἢ κυβερνή-
της εἰ δῆλος εἴη, πεισθῆναι δεῖν αὐτῷ, dicebat
Xeniadae emtori suo, ipsum sibi, quamuis esset
seruus, obtemperare oportere, nam et medi-
cum et gubernatorem, etiamsi seruum, uti-
que sibi velle pareri. Idem **PLATO**, idem
alii veteres scriptores fatentur, quorum te-
stimonium apud **CASPAR. AREIUS** *i*) le-
gun-

f) libr. I. de ira, cap. 16.

h) libr. VI. de vit. philo-
soph. segm. 31. p. 330.

g) andr. act. III. scen.
2. v. 4. et 10.

i) elys. iucund. quaest.
camp. p. 67. 68.

guntur. At vero, quum hoc medentium imperium artis quasi proprium et omnium, qui morbis depellendis adsciti olim fuere, commune exstitit; tum medicis nonnullis singulare quodammodo apud romanos datum fuisse, legimus, ciuile nimirum et cum honestissimo publico, quo functi dicuntur, officio coniunctum. Ita fuere, quibus in ceteros medicos adsignatum olim fuit imperium, et qui *SVPERPOSITE MEDICORVM* in lapide apud *GRVTERVM* *k)*, in aliis apud *ANTON. FRANC. GORIVM* *l)* *SVpra* *MEDICOS* et *DECVRIONES MEDICORVM* dicuntur. Fuere, ut ex laudato *GRVTERO* *m)* et *THOM. REINESIO* *n)* patet, medici *SEVIRI AVGVSTALES*, de quorum imperio, praeter *MARC. VELSERVM* *o)* et *THOM. REINESIVM* *p)*, *HENRICVS NORISIVS* *q)* est commentatus. Fuere porro in medicis, qui *MAGISTRORVM VICIMUNUS* in se deuolui paterentur, si vera est lapidis antiqui

k) *in script.* p. 10 LXXXI. 7.

n) p. 607. num. 2.

l) *columbar. libert. et ser. uor. Liuiæ Augustæ, inscr.* LXXVI. p. 121. 122.

o) *rerum Vindel. libr. v.* p. 82.

p) *epistol. xxxi. ad Rurpertum.* p. 149.

m) p. ccccxxxiii. 4. cccclx. 8. cccclxiiii. 6.

q) *cenotaph. Pisan. i. diff. 6.* p. 118.

tiq̃ui interpretatio, quam L V D O V I C V S
 A N T O N I V S M V R A T O R I V S r) dedit. Sunt
 denique, qui totos se reipublicae tradi-
 disse sibiue mandatos magistratus amplis-
 simos magna cum laude gessisse, legun-
 tur. Egregium praebeet exemplum pru-
 sensis medicus, Adriani temporibus clarus,
 C. Calpurnius Asclepiades, quem *studio-
 rum et morum caussa probatum a viris cla-
 rissimis*, ADSEDISSE MAGISTRATIBVS PO-
 P V L I R O M A N I, VETUS REINESIANVM s)
 marmor testatur.

r) nouo thes. inscript. p.
 100000XXXVII. I.

s) class. XI. inscr. 4. p.
 608.

V.

HISTORIA
ASCLEPIADARVM

V.

HISTORIA

ASCLEPIADARVM

De medico Prusensi ASCLEPIADE PLINIVS et CELSVS litteris mandarunt, eum non tam vsu medicamentorum; quam victus ratione morbos depellere optimamque sanitatis tuendae rationem in diaetae prudentia figere ac collocare voluisse. Patet id haud obscure ex ipsis scriptorum horum testimoniis, quae vt hoc legantur, tanto magis interesse, arbitramur; quo luculentius rem ipsam, de qua disputatur, stabilire ac confirmare videntur. PLINIVS a) enim, *Asclepiades, inquit, aetate magni Pompeii orandi magister, - - torrenti ac meditata oratione blandiens, omnia abdicauit totamque medicinam ad causam reuocando coniecturam fecit, quinque res maxime communium auxiliorum professus, abstinentiam cibi, alias vini, fricationem corporis, ambulationem, gestationes, quae quum unusquisque semetipsum sibi praestare posse, intelligeret, fauentibus cunctis, vt essent vera, quae facillima erant, vniuersum prope humanum genus circumegit in se, non alio modo, quam si caelo emissus aduenisset b).* Haec

H 4

de

a) libr. XXVI. hist. nat. cap. 3. tom. II. p. 391. edit. HARDVINI, coll. libr. VII. cap. 37.

quando vini, scil. abstinentiam, quod vocabulum anrecessit. Quinque vero illa diaetae genera auxilia maxime communia dicit PLINIVS,

de Asclepiade PLINIVS, eadem de ipso, quamquam paullo strictius, habet CELSVS c), cuius verba itidem hic adscribenda esse ducimus. *Horum medicamento- rum, ait, usum ex magna parte Asclepiades non sine caussa sustulit et quum omnia fere me- dicamenta stomachum laedant malique succi sint, ad ipsius victus rationem potius omnem curam suam transtulit.* Iam, quis Asclepiades ille fuerit, quum plures eiusdem nominis exstiterunt apud veteres, merito quaeritur. Ac id quidem in praesenti ex- cutere volumus. Necessse vero est, vt pri- mum de ipsa familia Asclepiadarum non- nulla in medium adferamus.

ASCLEPIADARVM haud vna olim ratio et conditio fuit, si ipsum, quod gesserunt, *Asclepiadis*, vel *Asclepiadae* nomen eiusque diuersum apud veteres usum reputamus. Primum enim nomen istud gentis fuisse vi- detur, eorum tantum proprium, qui vel ab ipso Aesculapio genus suum deriua- runt d), vel per adoptionem in Asclepiada- rum olim transierant familiam e). Ac hi fere

NIVS, ipsum Asclepiadam ea in re sequutus, qui li- brum singularem de hoc argumento exarauerat, com- munia auxilia inscriptum, vt CELSVS testatur *libr. II. de medicina cap. 14. p. 87.* ed. ALMELOVEENII.

c) *libr. V. de medic. prae- fat. p. 241.*

d) vid. IO. HENR. SCHVL- ZIVS *hist. medicinae period. I. sect. 2. cap. 4. §. 28. sq. p. 138.*

e) legatur SCHVLZIVS lo- co memorato.

fere sunt, qui Aesculapii sacris praefecti in huius dei templis medicinam fecere: qui, accedente ad eius aeui superstitionem cal-
lida et quaeestuosa fraude *f*), morbo labo-
rantibus per incubationem sunt opitulati *g*):
quorum medicinae memoriam insignia ali-
quot graeca marmora ad nostra usque tem-
pora detulerunt *b*): qui Ασκληπιάδαι τῷ
γένει in antiquis lapidibus *i*) vocantur: in
quorum porro censu & numero Diocles ille
Carystius, haud multo post Hippocratis

H 5

mor-

f) dignus est, qui ea de
re legatur LVCIANI *dialogus*,
Alexander siue *pseudoman-*
tis inscriptus, tom. I. ope-
rum p. 746. et ARISTOPHA-
NIS *Plutus*, p. 7. sq. ed.
KVSTERI.

g) videatur HERMANNVS
CONRINGIVS *exercit. de incu-*
batione in fanis deorum, me-
dicinae causa olim facta,
Helmst. CIOICLVIII quae
recusa est *fasciculo diss. rar.*
de antiquitatibus sacris et
profanis, a viro cel. IVL. CAR.
SCHLAEGERO, Helmstad.
CIOICCCXXXII. in lucem
publicam edito, p. 125. sq.
De eodem argumento CA-
ROL. FRID. HVNDERTMAR-
CKIVS disputavit *libro singu-*
lari de incrementis artis
medicae per exposita aegroto-

rum apud veteres in vias pu-
blicas et templa, Lipsiae,
CIOICCCXXXVIII. 4.

b) vide egregium mar-
mor, quod huc apprime fa-
cit, apud SMETIVM *inscript.*
p. XXVIII. et GRVTERVM
p. LXXI. I. aliaque eius
generis monimenta apud
HIERONYMV M MERCVRIA-
LEM *de arte gymnastica*, p.
2. sq. Eo quoque perti-
nent, quae apud TIBVLLVM
de Isidis fano leguntur
libr. 1. eleg. 3. v. 27. p. 205.
edit. GRAEVII, et quae ex
recentioribus scriptoribus
de hoc argumento adtulit
HENRIC. LAMPIVS *de honore*,
privilegiis et iuribus medico-
rum, cap. II. §. 7. p. 43. sq.

i) apud GRVTERVM p.
IOCCXXXIII. I.

mortem clarus *k*), itemque A. ΦONTEIOS ΦOPTIS *l*) aliique fuerunt: quorum denique genus ac stirpem nonnulli historiae medicae scriptores ex antiquis monimentis contexere, sunt adgressi *m*). Exstincta Asclepiadarum familia, frequentius nomen Asclepiadae vsurpari coepit, aliis cognominis loco, nulla gentis aut vitae habitatione *n*), aliis propter artem, quam profitebantur, id sibi adsciscantibus, et vtiliustri hoc nomine auctoritatem sibi, fidem medicamentis, a se praeparatis, conciliarent.

k) controuersiam de aetate huius Dioclis inter doctos viros agitatam erudite discussit IO. HENRICVS SCHVLZIVS *historiae medicinae period. II. cap. 2. §. XII. p. 337.* Is est DIOCLES, quem CELSVS aliquoties laudat instrumentumque, ab ipso inuentum, commendat, quo tela corporibus infixis, extrahi commodè poterant quodue Graeci ab auctore Διοκλέης γραφίσκον vocant. Legatur CELSVS *libr. VII. de medicina cap. 5. p. 418.*

l) vide IAN. IAC. BOISSARDVM *part. II. ant. roman. p. 136.* GRVTERVM *p. 10 CXXXIII. I. et REINESIVM syntagm. in-*

script. p. 609. Forte et huc pertinet smyrnaeus ille ASCLEPIADES apud REINESIVM *class. XI. n. s. p. 610.*

m) conf. DAN. CLERICVS *hist. medicinae part. I. ad finem libri III.*

n) eo spectant marmora apud GRVTERVM *p. XCIII. 8. CXXVI. CCCC LXVII. 6. 10 CLXXVI. 4. 10 CCLVIII. 5. 10 CCLXXX. I. 10 CCCCXXX. I. 10 CCCCXXXII. 8. SPO-NIVM miscell. erud. ant. p. 32. GVDIVM p. CCCXXII. 3. MVRATORIVM p. CIO CXXVI. 8. vt de iustaceamus, quorum FABRICIVS *biblioth. graec. vol. XIII. p. 423. et VOSSIUS hist. graec.**

rent. In quibus sex potissimum sunt, quorum nominis memoria in antiquis libris et monumentis nobis seruata est, probe a se inuicem, nisi nos omnes rationes fallunt, secernendi ac separandi. *Primus* eorum insignis ille Prusensis est medicus, qui Pompeii magni temporibus floruit, Romanamque ingenii sui ac doctrinae fama haud parum illustrauit. Vir multae eruditionis et summae inter aetatis suae medicos auctoritatis, quem STRABO o) inter Bithynos ἀξιολόγους κατὰ παιδείαν ἄνδρας numerat, et cui APVLEIVS p) honorificum hoc et magni ponderis tribuit praeconium, *inter praecipuos medicorum, si unus Hippocrates exciperetur, ceteris principem eum fuisse.* Ac is quidem est Asclepiades, quem veteres Apollonii Erasistratei discipulum fuisse, memorant: quo medico se et amico usum esse, CICERO q) testatur: qui Chrysippum, Themisonem Laodiceum, Areium Niceratum, Iulium Bassum, Petronium, Sextium Nigrum, Diodotum, Artorium aliosque haud ignobiles medicos r) disciplinae suae alumnos nouaeque a se

graec. III. p. 409. mentionem fecerunt.

o) libr. XII. *geogr.* p. 849.
edit. ALMELOVEENII.

p) florid. p. 362. edit.
ELMENHORSTII.

q) libr. 1. de oratore
cap. 14.

r) videatur de his REI-
NESIVS not. ad inscript.

class. XI. num. 4. p. 609.
eiusque epistola xxxvii.

ad

a se conditae sectae patronos ac fautores habuit, & cuius denique ingenii monumenta COELIVS AVRELIANVS, GALENVS, SCRIBONIVS LARGVS, CELSVS aliique eius et posterioris aevi medici mirum in modum laudare solent ac praedicare. *Secundus*, ASCLEPIADES *iunior* et, ob multa, quae composuit, medicamenta, *Φαρμακίων* dictus, Neronis Domitianique temporibus vixisse, dicitur. Saepe eius mentionem fecit et, quae ille vlceribus adplicari voluit, remedia diligenter et sollicite descripsit

ad Rupertum, p. 395. Artorius, cuius mentionem fecimus, is est, qui Augusto, bello Philippensi contra Brutum et Cassium aegrotanti, adiuit, vt ex VALERIO MAXIMO *libr. I. cap. 7. VELLEIO PATERCVLO libr. II. cap. 70. §. 2. FLORO libr. III. cap. 7. §. 9. APPIANO de bello ciui i libr. III. p. 653.* aliisque patet, a BERNÆGGERO not. in *Suetonium vit. Aug. cap. XIII.* et DVKERO not. in *Florum*, p. 749. laudatis. Addatur GALENVS *libr. I. de differ. morb. cap. 9.* Falsa autem sine dubio est coniectura PETRI LAMBECCII *biblioth. caesar. libr. II. cap. 7.* in locum Artorii apud VA-

LERIVM MAXIMVM Antonium Musam substituentis. Conf. CAROLVS PATTINVS *commentario in antiquum cenotaphium Marci Artorii medici Caesaris Augusti*, Patau. MDCLXXXVIII. 4.

s) de scriptis Asclepiadae acturum se in *historia medicorum*, promisit REINESIVS *locis memoratis.* Quae historia quum lucem non vidit, labore hoc feliciter functus deinde est IO. ALB. FABRICIVS *biblioth. graeca, libr. VI. cap. 9. p. 90.* Asclepiadae huius imago et monumentum seruatur apud illusterrimum Alexandrum Albanum, quod singulari disseratione docte illustravit

psit GALENVS t). Ex quo et coniecturam faciunt nonnulli, nostra quidem sententia haud improbabilem, hunc esse Asclepiadem illum, qui Nicetam sophistam, Plinii iunioris in arte oratoria praeceptorem, graui et perdifficili morbo liberauerit u). In Domitiani imperatoris tempora incidit quoque illius Asclepiadae aetas, cui tertium in hoc veterum medicorum coetui locum adsignandum esse duximus. Memoriam eius nobis commendat lapis REI-

NESIA-

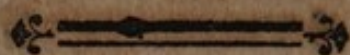
BLASIVS CARYOPHILVS. Legitur ea parte primae dissertationum miscellanearum, quae Romae MDCCCXVIII. prodierunt, et gallice versa in CLE-
RICI historiae medicinae. Amstelodami MDCCCXXIII. 4. in lucem publicam edita, p. 410.

t) testimonia GALENI, quae huc faciunt, collegit REINESIVS epist. XXXVI. ad Rupertum p. 395. ex REINESIO depromsit IO. ALB. FABRICIVS biblioth. graec. libr. VI. cap. 9. p. 89. De tempore, quo Asclepiades hic iunior vixerit, si quaerimus, tota res facile expediri posse videtur ex duobus GALENI et TACITI effatis. Ille enim Asclepiadam post Chari-

cleme vixisse tradit, libr. II. de comp. med. s. l. cap. 2. num. 7. Chariclem autem TACITVS dicit medicum Tiberii aetate arte insignem, libr. VI. annalium cap. 50.

u) eius enim corpus ad tantam molem et crassitudinem adcreuerat, ut locumoueri haud posset. Conf. GALENVS libr. de differ. morb. cap. 9. Nicetam hunc PLINIVS in arte oratoria magistrum habuit, ut ipse libr. VI. epist. 6. p. 407. testatur. Plura de ipso habentur apud LIPSIVM not. ad AVCTOREM de causis corruptae eloquent. cap. XV. Meminit eiusdem Nicetae SENECA controu. XXV. et PHILOSTRATVS libr. I. de vitis sophistar. p. 510.

NESIANVS, quo is L. ARRVTIVS SEM-
PRONIANVS ASCLEPIADES IMP. DOMITIA-
NI MEDICVS vocatur. Quum lapis iste
ex Arruntia gente Asclepiadam hunc fuisse,
manifeste docet, qui forte, vt ex eius
cognomine suspicari licet, in Sempro-
niam transierat, non sine veri specie ad
eius Arruntii familiam pertinuisse, vide-
tur, quem PLINIVS y) Cassio, Calpeta-
no Albutio Rubrioque adiungit, medicis
olim celeberrimis, quibus, vt ibidem re-
fert, *ducena quinquagena* H. S. apud prin-
cipes constituta fuerint. Quartus medicus
CALPV RNIVS ASCLEPIADES, Traiani,
Adriani et T. Antonini temporibus admo-
dum clarus et honoratus, summo iure As-
clepiadarum nostrorum classi adnumeran-
dus esse videtur. Cuius memoria sine du-
bio hodie plane interiisset, tacentibus de
eo, quantum nos quidem scimus, priscis
scriptoribus cunctis, nisi inuiolatam eam
ad nostra vsque tempora detulisset insigne
antiquitatis monimentum yy), Asclepiadae
huic

x) class. xi. num. 3. p. Hofmann. et Rupertum
608. num. XXXXI. p. 328. et

y) libr. XXVIII. hist. XXXXIII. p. 394. et
natural. cap. I. p. 494. edit. SPONIUM in *recherch. cu-
rrieus. d'antiquité, diff.*

yy) apud REINESIVM XXVII. p. 431. Idem
in *script. class. xi. num. 4. p.* marmor exhibent ALME-
608. coll. eius *epistolis ad* LOVEENIVS *notis ad*
Stra-

referre solebant. Additur denique de Asclepiadae huius honoribus, summos eodem et amplissimos in republica fuisse. **STVDIORVM ENIM ET MORVM CAVSSA**, verba sunt marmoris, **PROBATVS A VIRIS CLARISSIMIS ADSEDI MAGISTRATIBVS POPVLI ROMANI**, sicque medici ac iudicis personam aequae sustinuit, magistratusque, ob praeclara in rempublicam studia, ob singularem erga ciues fidem et probitatem, verbo: ob morum integritatem et praestantiam sibi commissos, egregie et laudabiliter administravit. Sed satis de hoc medico. Sequantur bini vltimi, quorum is, quem ordine *quintum* esse volumus, nominis sui memoriam et ad nostra tempora propagationem, haud secus ac *Prusa* ille *ad Olympum medicus*, merito acceptam fert antiquo lapidi, quem apud **GRVTERVM b)**, iuxta amphitheatrum Romae effossum esse, legimus. Cognitus ex eo nobis fit Augusti quidam libertus, **Τ. ΑΙΔΙΟC ΑCΚΑΗ-ΠΙΑΔΗC ΙΑΤΡΟC ΛΟΤΑ. ΜΑΤ. ΧΕΙΡ.** *medicus tudi matutini chirurgus*, vir attentione nostra eo magis dignus, quo luculentius, nisi nos omnia fallunt, istius pariter ac Eutychi *c)* et C. Austurnii *d)* exemplum docere nos videtur, singulares olim Romae ludorum fuisse medicos, qui graeco more me-

dici-

b) p. cccxxxv. 1.

d) apud eundem p.

c) apud **GRVTERVM** p. LXV. 3.

cccxxxv. 3.

reipublicae. Ambo adfident aegrotantium lectulis eodem cum fructu, quo iudicum occupant subsellia. Ambo ciuibus ad sanitatem, ad salutem ciuitati summo sunt praesidio.

IN hac Asclepiadarum familia is, quem ducere agmen volumus, omnium consensu auctor illarum de victu legum habetur, quibus primariam valetudinis curandae rationem contineri, et ipse, et multi eius discipuli existimarunt. Neque vero non praeclare et recte de summa ad conseruandam restituendamque valetudinem sobrii victus necessitate Asclepiadam nostrum pronuntiasse, fatendum est, si modo, quae eius ea de remens, quae sententia, quod consilium fuerit, rite et vti decet, intelligamus. Neutiquam enim in morbis et salutarem medicamentorum vim et sapientem eorum vsum plane reiecissemus; sed hoc tantummodo voluisse videtur, in quo prudentissimum quemque medicorum secum consentientem habebit, ad bonam valetudinem tuendam permultum victus rationem valere: multis medicum haud opus fore, si cibo et potu aliisque communibus diætæ auxiliis prudenti et ad corporis sui naturam accommodata ratione vterentur: esse naturae vires saepe sic comparatas, vt debilitatae solo cibo et potu recreari, amissae sobrio victu reuocari queant, sine fomento; aut vnguentis iatraliptarum; aut succis; aut potionibus, infinita, vt medici veteres nonnunquam solebant, herbarum copia praeparatis.

VI.

DE MEDICINA
VETERVM
LAPIDARI

VI

DE MEDICINA
VETERVM
LAPIDARI

Quum animaduertimus, veteres chirurgos fingulare quoddam λιθολογίας genus ad disciplinam suam traduxisse, neminemque eorum facile fuisse, quin aliquam saltem lapidum συλλογὴν, exercendae potissimum artis suae causa, institueret, rem haud iniucundam nos suscepturos, arbitrati sumus, si quaedam de lithologia veterum chirurgica commentaremur. Fuit olim tempus, quo per multis lapidibus vis quaedam salutaris, imprimis ad sananda vulnera et ad restituenda laesa corporis humani membra, tribueretur. *Achatem* idcirco ORPHEVS a) commendat iis, qui venenato scorpii ictu vulnerarentur iubetque eum ἀερίάζειν περὶ ἑλκεῖ λυγρῶ, ἢ μιν ἐπιπάσσειν, imponere vulnervi exitioso aut inspergere, eius nempe puluerem. *Saphiro* multas virtutes tribuit DIOSCORIDES b), etiam in tollendis externis prauitatibus corporis, quales σαφυλώματα sunt et φλύκταιναι et ῥήξεις τῶν ὑμένων, excrescentia in oculis, pustulae et rupturae membranarum. Idem c) *memphitae*, siue, ut alii eum vocant, *opbitae* lapidi hanc

I 3

vim

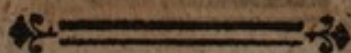
a) λιθικοῖς, cap. XVI. p. 7εικῆς, libr. V. cap. 157. 343. operum, edit. G E S. p. 311. edit. Parisin.

NERI.

b) libr. V. περὶ ὕλης ἰα-

c) ibid. cap. 158. p. 312.

vim adscribit, efficere, quum tritus et illitus fuerit, ἀνασθησάαν ἀκίνητον, insensibilitatem minus periculosam in ea corporis parte, vbi aliquid vrendum sit, aut secandum. Eamdem facultatem lapidi huic etiam adsignat PLINIVS d). Vult eum contusum et cum aceto mixtum corpori illini, quo facto, sic obstupescere, ait, corpus, vt nullum sentiat cruciatum. Ac has quidem aliasque multas virtutes περιεργυμένας lapidibus impertire solent medici veteres, nominatim lapidi nephritico e), chabazio f), armenio g), pumici h), lapidi phrygio i), affio k), pyritae l), schisto m), lapidi arabico n), galactitae o), morochtho p), ostracitae q), geodi r), melititae s), gagatae t) aliisque, in quibus hoc obseruauimus, non-

d) libr. XXXVI. hist. natur. cap. 7. p. 644.

e) apud ORPHEVM, ΛΙΘΙΧΟΪΣ, cap. XVIII. p. 351.

f) apud eundem, cap. XX. p. 353.

g) vid. DIOSCORIDES libr. V. libri memorati, cap. 105.

h) id. cap. 125.

i) ib. cap. 141.

k) conf. PLINIVS libr. XXXVI. hist. natural. cap. 17. p. 671. et DIOSCORIDES libr. V. cap. 142.

l) apud PLINIVM libr. mem. cap. 19. p. 673. et

DIOSCORIDEM, libr. V. cap. 143.

m) legatur DIOSCORIDES laudati libri cap. 145.

n) idem, ib. cap. 149.

o) apud eundem cap. 150.

p) cap. 152. DIOSCORIDIS.

q) teste PLINIO libr. XXXVI. cap. 19. p. 673.

r) ibid.

s) ibid.

t) ibid. p. 674.

nonnullos ad vulnera, inprimis ad vlcera fananda, et contra morsus animalium venenatorum, alios ad sistendum sanguinem, alios ad leniendos sectionis et vstionis dolores, ceteros in curationibus oculorum, quae manu fiunt et quae scalpellum desiderant, tum etiam, quae dentium causa instituuntur, adhibitos fuisse. Sic de *Affio* lapide PLINIVS u) et DIOSCORIDES x) narrant, eum, cum melle mixtum, vetera vlcera ad cicatricem perducere, excrescentia erodere, suppurata ficcare; de *ostracite* vero y), eum, contritum et cum melle illitum, dolores mammarum fanare, vlcera implere et carnem alere. *Melittites*, contusus et cerae mistus propter faucium exulcerationes, PLINIO z) teste, in chirurgorum remediis locum olim tenuit, *pumicem* vero, tum *pbrygium* lapidem et *mo-rochtbum* iidem commendarunt, si vlcera ad cicatricem redigenda, aut excrescentia cohibenda erant, vt ex DIOSCORIDE a) patet. *Affio*, *adamante*, aliisque lapidibus subueniri iis posse, creditum olim fuit, qui viperinis, aut alius animalis venenati, dentibus icti fuerant, id quod PLINIVS b) diserte testatur.

I 4

ftatur.

u) *libr. XXXVI. cap. 17. p. 671.*

z) *loco modo memorato.*

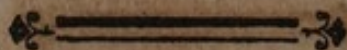
x) *libr. V. cap. 142. p. 308.*

a) *libr. V. cap. 125. p. 302. cap. 141. p. 308. cap. 152. p. 311.*

y) PLINIVS *libr. XXXVI. cap. 19. p. 673.*

b) *libr. XXXVI. cap. 17. p. 671.*

statum. Singularem ἀναίθησις vim, quam *mempbitae* veteres adiudicarunt, tum, quum secandum aut vrendum chirurgus esset, supra ex PLINIO c) cognouimus, qui et insuper, ad ipsam vstionem instituendam, *pilam* commendat *crystallinam*. Inprimis multos oculorum morbos lapidibus depelli posse, constans olim chirurgorum opinio fuisse videtur. *Magnetem*, *geodem* et *aethiopicum* lapidem idcirco laudat PLINIVS d), hunc, ait, ad multa medicamenta ὀφθαλμικά vtilem haberi, in illo eandem salutarem inesse vim, istum vero admodum prodesse oculis, fisti enim eodem epiphoras, sanarique adusta, quum crematus inque puluerem redactus fuerit. *Pumex* et *pyrites*, DIOSCORIDE e) auctore, oculorum caliginem dissipant aliisque eorum morbis medentur, lippitudinem vero *galactites* aufert, vt ex eodem scriptore f) discimus. *Gagates* lapis, vino coctus, in dentium olim medicamentis fuit, si fides habenda PLINIO g), *arabicum* vero lapidem ad illos frictione purgandos vtilem habitum fuisse, perhibet

p. 671. libr. XXXVII. cap. 4. p. 712.

c) libr. XXXVI. cap. 7. p. 644. coll. libr. XXXVII. cap. 2. p. 702.

d) libr. XXXVI. cap. 16. p. 670. cap. 19. p. 673. cap. 22. p. 679.

e) libr. V. cap. 125. p. 302. cap. 143. p. 309.

f) libr. V. cap. 150. p. 311.

g) libr. XXXVI. cap. 19. p. 674.

σωθέντα crinitum adpellat, quoniam sine dubio, vti gemma *polia* apud PLINIVM *m*), lineas subtilissimas albas, capillo senis similes, referebat. Quare ex achatum numero eum fuisse suspicamur, cum quod id lapidum genus haud raro subtilissimos linearum ductus, quorum multi oculorum aciem paene effugiunt, imitatur, tum vero maxime propter alia achatum adfinia nomina, ducta vel a lineis, vel a maculis, quae ut in iis insint, haud raro accidere solet. Qua in re hoc potissimum tenendum est, eos, qui lineis signati, a crinibus, qui maculis, si aliquam imprimis transmissere lucem, ab oculis nomen accepisse. Vnde achates, *crinis Veneris* dictus, vnde alius *lycophthalmos*, et *Adadu oculus*, apud PLINIVM *n*), quorum ille a lupo, cuius oculo similis erat, hic a Syrorum deo Adado, de quo apud HESYCHIVM *o*), nomen suum est nactus. Iam vero, quid iudicandum sit de eiusmodi chirurgicis virtutibus, quos in his lapidibus inesse, veteres arbitrati sunt, haud immerito quaeri posse, nobis videtur. Nemini facile hoc potest esse incognitum, etiam nunc reperiri haud vnum lapidum genus, in chirurgorum vsum rece-

m) *libr. XXXVII. cap.*
 12. p. 755.

o) *lexic. p. 21. coll. SAL-*
MASIO exercitat. Plinia-
nis, p. 248.

n) *libr. XXXVII. cap.*
 XIII. p. 753.

quam aegrotis fucum facere, resque viliores ad fraudem et illegitimum traducere quaestum? Exemplo sit allium, quod contusum aduersus morsus venenatos vim admodum salutarem praebuisse, testatur DIOSCORIDES *p*). Quod quum vbique haberi et ad vulnus adplicari sine impensis posset, teste ORPHEO *q*), non defuere, qui id cum puluere lapidis illius chirurgici, quem in ORPHEI exemplaribus κορυφώδην, rectius corsoidem nuncupari, diximus, miscendum esse, contenderent. Quamquam et hoc negare nolumus, chirurgos veteres ad aegrotorum peruersa saepe ingenia sese adcommodare debuisse, eamque ob causam vilioribus medicamentis compositionis arte maiorem fidem conciliare studuisse.

p) *libr. VIII. cap. 7. p.*
350.

q) λιθικόϊς, *cap. XIII.*
v. 2. p. 332.

VII.

DE PYRRHONISMO
MEDICORVM
VETERVM

VII

DE PYRRHONISMO

MEDICORVM

VETERVM

MEDICORVM antiquissimos, eos maxime, qui in Aegypto olim fuere, vsus potissimum erudiuit, experientia confirmauit. Horum quisque studiose colligebat litterisque consignabat, quibus aegrotus vsus fuerat remediis, quae medicina imbecillior, quae fortior fuerat morbo, tum qua ratione quisque in pristinam sanitatem fuerat restitutus, vt, si in aliis aegrotantibus idem se ipsis offerret morbus, paratum statim et optimum haberent aduersus eundem auxilium *a*). Haec fuit in Aegypto medicinae ratio, quæ vnice fere in longo rerum vsu multaque experientia sita fuit et collocata. Postea vero, quum litterae ex Aegypto in Graeciam migrarent, et sapientiae studia sedem ibi figerent, non defuere ex illius aetatis medicis, qui de morbis quoque philosopharentur et, quae maiores vsu atque experientia didicerant, ad principia et causas primas reuocare ipsaque veterum de morbis praecepta ad artis et disciplinae formam traducere studerent. In quibus multi olim clarissimi nominis viri, qui, quum eam ad rem rite perficiendam philosophiae studiis tuto se carere haud posse, existi-

a) conf. BARCHHVSENIVS de medicinae origine et progressu diss. I.

sua arte optimus et praestantissimus esse et videri cuperet, ita maxime ipsi pyrrhoniam philosophiam esse excolendam, philosophiam, quae experientiam et sensuum iudicia postularet, non sola ratiocinia, quibus medicus decipi saepe insigniter possit. Quare non mirum hoc nobis debet videri, si in medicorum graecorum numero pyrrhoniae sectae amatores et strenuos defensores animaduertamus, inque his, ne exempla defint, XEUXIN, de quo DIOGENES LAERTIVS *b)* memoriae prodidit, eum pyrrhonium philosophum fuisse, et ad magistrī sui exemplum non nisi τὰ Φαινόμενα, id est, quae sensibus perciperentur, quae experimentis, non meris ratiociniis niterentur, admittere voluisse. Ac hic quidem Xeuxis, ut omnes rationes suadere videntur, vix potest esse alius, nisi medicus ille huius nominis, qui in medendi arte Herophilum potissimum, medicorum hippocraticorum facile principem, sectatus est, virum egregium, qui omnem fere suam artis scientiam experiundo sibi comparasse, professus est, medicis sine experientia philosophantibus, qui nil nisi fallaces conclusiunculas nectere didicerant, infensissimum. Ac id quidem nullam fere aliam ob

b) vit. philos. libr. ix. segm. 106. p. 598. ed. MEIBOMII.

ob causam, quam quod diuturna rerum naturalium et earum, quae corporibus humanis accidunt, observatione certissime cognouerat, saepe haud tuto confidendum esse principiis illis, quae eius aetatis philosophi pariter ac medici sibi finxerant, et ex quibus omnia deducere ac demonstrare se posse, aliis persuadere volebant. Qua ex re permagnam sibi conciliauit famam, inprimis quod philosophorum in rebus medicis ratiocinia saepe admodum fallentia esse, egregiis experimentis demonstrare poterat. Quo et factum est, ut perpetuis suis, quas instituire solebat, observationibus multas medicorum de corporis humani partibus sententias emendaret, cerebri exempli causa et neruorum doctrinam perficeret *c)*, vasa lactea primus animaduerneret *d)*, venarum ictus et percussus rationem *e)*, modum

c) Herophilus enim videtur auctor esse illius distinctionis, quam apud RVFVM EPHESIVM de appellat. corp. hum. part. libr. 1. cap. 22. et 35. deprehendimus, et pro qua nerui alii sensorii dicuntur motuique voluntario seruientes, alii copulatiui, qui circa artus sunt, tum tendines,

ex musculorum finibus prodeuntes.

d) conf. GALENVS de usu partium libr. IIII. ad finem.

e) videatur PLINIVS libr. XI. cap. 88. Anatomiae vero adeo operam dedisse Herophilus fertur, ut homines sexcentos viuos naturae cognoscendae gratia

plorare volebant. Post Timonem MENO-
DOTVS *Nicomediensis* fuit, arte sua, quam
profitebatur, medicus, philosophia, quam
ad studia sua adhibuit, pyrrhonius, vnde
eum LAERTIVS *b)* noster *ιατρὸν ἐμπειρικόν*
vocavit, quod is, haud secus ac omnes
medici pyrrhonii, omnem medicinam,
quae non nisi philosophica et sine vfu at-
que experimentis erat, in fallacium fuc-
sarumque mercium loco numeroque ha-
bebat. Tacemus de aliis eius generis me-
dicis, nominatim de SEXTO SATVRNINO,
deque SEXTO EMPIRICO, de quo inpri-
mis multa ad nostram rem, quam dispu-
tamus, forent dicenda, nisi ad alia iam
propterandum nobis esset. Quis enim hu-
ius medici in Pyrrhonis philosophiam igno-
rat summa merita, et quam egregie is vn-
decim illis aduersus mathematicos libris
ostenderit, quam caute, quam prouide
agere debeat verus philosophus, ne falsis
opinionibus irretitus et occupatus, natu-
rae contemplationem, vsum rerum et ex-
perientiam omittendo, decipi se patiatur?

IAM vero, quae potissimum res philo-
sophiam pyrrhoniā medicis veterum grae-
corum commendauerit, non sine causa
quaerere quispiam posset. Quid no-
bis ea de re videatur, paucis dicemus.
Pyrrho

b) libr. ix. segm. 116.

Pyrrho non idcirco hoc verum ac certum esse putauit, quod eius aetatis philosophi ratiociniis deducere atque demonstrare se posse, adfirmarunt, quin potius in ea fuit sententia, rerum naturae causas adeo saepe reatas et abditas esse, ut vix ac ne vix quidem, quid verum sit, quidue minus, homo rite possit explorare. Ut ne igitur falsis opinionibus, sophismatibus idque genus aliis conclusiunculis decipiamur, tutissimum eam ad rem praesidium dubitationem esse credidit, quumque omnis vera philosophia veritatis investigationem sibi propositam habeat, haec vero propter virium intelligendi imbecillitatem et propter tot sensuum fallacias difficillime inuestigari possit, decere philosophum, de quibusuis rebus dubitanter pronunciare, nec quidquam pro vero habere, donec clarissima et euidentissima adsint documenta, quibus tuto inniti liceat, si, quid verum sit, quid falsum, a nobis debeat diiudicari?). Haec Pyrrhonis sententia fuit, ad quam cur delati etiam nonnulli medici fuerint, si dicendum sit, ut paulo altius rem repetamus, necesse esse videtur. Prima artis medicae initia non

K 3

nifi

i) conf. DIOG. LAERTIUS in vita Pyrrhonis, quae est libr. IX. de vit. philos. segm. 61, seq. p. 580. tum SEXTVS EMPIRICVS libris suis *institutio- num Pyrrhonianarum*.

nisi in vfu et experientia quaerenda esse, negare posse arbitramur neminem. Postea vero, iam ante Hippocratis tempora, accessere ad hanc artem philosophi, quumque hi omnem medendi artem certis principiis concludi posse, existimarent, ex quibus omnes morborum caussae deduci, omnia morborum *Φαινόμενα* explicari et cuncta, quae morbo laborantibus accidant, deriuari possent, factum est, vt, posthabito omni fere operoso experientiae propriae labore, ars ista salutaris nouam plane indueret faciem, et medici, qui his rebus delectabantur, magis de morbis philosophari, quam eorumdem naturam rite vfu explorare viderentur *k*). Quae quidem omnia non sine damno verae illius cognitionis, quae a medico requiritur, fieri, quum alii satis tempestiue viderent, cognoscerentque simul, admodum periculosum esse, se suamque sanitatem eiusmodi medicis philosophantibus committere; surrexit HIPPOCRATES, atque vt CELSVS *l*) ait, primus ex omnibus memoria dignis ab studio sapientiae disciplinam medicorum separauit, id est, suo exemplo, tum voce ac scriptis docuit,
non

k) conf. AVCTTR libri
de veteri medicina, qui HIP-
POCRATI tribuitur,

l) praef. libri I. de me-
dicina p. 3. edit. CRAVSII.

non eum esse bonum medicum, qui medendi artem non nisi ex philosophiae fontibus ac riuulis haurire vellet, sed illum veri medici dignitatem atque honorem defendere ac tueri, qui cum veterum medicorum usu, experientia, placitis ac praeceptis propriam ἐμπειρίαν arctissimo vinculo coniungat, inque hac verum omnis medicinae quaerat praesidium ac fundamentum. Itaque Hippocrates, medicorum disciplinam a philosophiae studiis separando, neutiquam haec plane excludi et a medico seiungi voluit, sed in ea tantum, eaque, ut nobis videtur, rectissima sententia fuit, a philosopho non posse formari medicum, sed illum ibi incipere, ubi hic desinat: per experientiam visorum et re-pertorum veras morborum causas quae-rendas esse: rerum naturae intimam cognitionem fundamenti quasi loco adesse debere in medico: his duobus praesidiis, non sophistica demonstrandi subtilitate aut aliis eiusmodi nugis atque ineptiis, armatum atque instructum esse debere, qui decumbentibus opem ferre, morbos propulsare corporaque in pristinam sanitatem restituere velit *m*).

K 4

POST

m) Legantur G E O R G. *dio sapientiae non omnino se-*
AVG. LANGGVTHIVS de *parante, Vitemberg.*
Hippocrate medicinam a stu- C I O I O C C X X X X I I I I . 4 .
FRID.

POST Hippocratem HEROPHILVS floruit, medicus, qui nihil intactum reliquit, et cuius in rebus experientia cognoscendis ardor nunquam fere potuit expleri ac satiari n). Huius temporibus medici, qui *διαίτητικὴν* excoluerunt, in rationales et empiricos diuidi coepere, quorum illi de morbis magis philosophari, quam aegris rite subuenire didicerant, hi vero, empirici nempe, rerum, quae in sensus cadunt sollerti indagatione, herbarum diuersissimas in corpore humano vires, earum pro morbi pariter ac ipsius corporis affecti discrimine salutarem vsum, ipsius corporis humani naturam et fabricam ex cadauerum sectione, ex hac demum morborum causas et omnem iis medendi rationem perdiscere studuerunt o).

Ac

FRID. GOTTL. IACOBI
*Specimine philosophiae Hip-
pocraticae*, Lips. CIOIOCC
MCCCXXVII. 4. et GEOR-
GIVS MATTHIAE *tracta-
tu de philosophia medici,
prolegom.* §. XI. p. 29.

n) HEROPHILI vitam eiusque in rem medicam, imprimis anatomiam, merita egregie exposuit CLERICVS *hist. de la medicine part. II. p.27. lq.*

o) conf. BARCHHVSE-
NIVS *de medicinae orig. et
progressu*, diff. X. p. 135.
et SCHVLZIVS *hist. me-
dicinae* p. 404. cel. GEORG.
GOTTL. RICHTERVS
*progr. de veterum empiri-
corum ingenuitate*, Götting.
CICIDCCXLI. LAVREN-
TIVS HEISTERVS *diff.
de medic. sectae empiricae
veteris atque hodiernae di-
uersitate*, Helmstad. CIC
IDCCXLI.

Ac horum quidem medicorum empiricorum dux ea aetate et antesignanus quasi HEROPHILVS noster fuit, qui quum suis experimentis ostenderet, quam parum firmamenti saepe sit in rationalium illius temporis medicorum conclusiunculis, et quam falsa eorum ratiocinia, hoc profecto sua aetate effecit, vt rationalium sectae perparum fidei tribueretur, eam ipsam ob causam, quod, vt CELSI *p)* verbis vtamur, luculentissimis documentis HEROPHILVS declarabat, *sapientiae studiosos maximos medicos esse, si ratiocinatio hos faceret, nunc illis verba superesse, deesse medendi scientiam q)*. Verum, quod in rebus humanis quam saepissime vsu venire solet, id etiam tunc factum esse videtur, vt iustum modum et mensuram in definiendis philosophiae et artis medicae limitibus ac terminis obseruarent paucissimi, atque in eo, quod aut nimium est, aut parum, peccare viderentur. Quum enim ante Hippocratis et Herophili tempora a plurimis medicinae cultoribus non nisi philosophia exulta, vsus vero et experientia neglecta iacuit, iam contraria ex parte ab Herophili discipulis *r)* omnis philosophia ex medico-

K 5

dico-

p) praef. libr. I. de medicina, p. 8.

q) Legatur cel. ZIM-

MERMANNVS libro I. von der Erfahrung cap. 3. p. 49.

r) quales hi fuerint, fuse docet

dicorum campo proscribi atque exterminari coepit, adeo, ut ne rationalem quidem *δαιτητικὴν* admitterent, sed tanquam inutilem spernerent ac repudiarent. Quae quidem in re parum recte neque satis prudenter egisse nobis videntur Herophili sectatores, quod omnem philosophiae in medicorum disciplinis utilitatem negarunt, neque hoc respexerunt, alium esse verum philosophum, alium plebeium, qui non nisi minutias confectetur, sobriumque philosophiae usum ab eiusdem abusu in medicina probe esse secernendum, neminem quidem ex philosophorum scholis medicum posse fieri, sed quum factus sit, iisdem eatenus insigniter adiuuari posse, quatenus non solum ea, quae usus et experientia docuit, ad iustam et legitimam disciplinae formam redigere philosophia doceat, sed etiam nos instruat, quid in observatione rerum naturalium certum, quid incertum, quid verum, quid dubium adhuc sit, et qua demum ratione *Φαινόμενα* ad veram inuestigandae veritatis rationem redigantur s). Quae quidem omnia ipse

GALE-

docet CLERICVS *hist. de la Medicine part. II. p. 35.*

s) Legi inprimis hic meretur iudicium, quod medicus quidam anony-

mus de his empiricorum et rationalium medicorum controuersis tulit, insertum CLERICI *historiae medicinae, part. II, cap. 6. p. 65.*

GALENVS suo exemplo perquam egregie confirmat, cuius verba digna sunt, quae hic legantur †). Vt ea, quae vſu atque experientia didiciſſet, etiam artiſcioſe demonſtrare poſſet, ſtoicorum et peripateticorum philoſophorum ſcholas diligenter ſe frequentaviſſe, ait, didiciſſe logicorum theorematum multa, ſed poſtea, iis, quae didicerit, rite excuſſis, *inutilia ſe hacc ad apodixes*, ad demonſtrationes medicas, inveniſſe. Vidiffe, *in his omnibus logicorum eius temporis quaestiunculis pauciſſima eſſe, quae utilitatem aliquam adferre medico poſſint*. Reperiſſe ſe multa, ab his philoſophis agitata, diſputata, demonſtrata, quae *naturali rationi*, experientiae nimirum, plane fuiſſent contraria. Parum igitur abſuiſſe, quin ad pyrrhoniorum ſectam ſe contuliſſet, et horum more de omnibus rebus dubitare coepiſſet, niſi a patre et auo ſanum et ſobrium philoſophandi genus adhuc iuuenis didiciſſet, atque cognouiſſet, talem philoſophiam, qualis olim floruerit, medico et praefidio eſſe et ſummo ornameto. Quam caute, quam prudenter ſummus hic medicus philoſophiae verae in medicina uſum ab eiusdem abuſu ſecernit, quam ſapienter medicorum philoſophantium

†) libro de libris propriis, p. 46. edit. Froben. c1010
xxxxii, fol.

tium demonstrandi libidinem ipsarumque demonstrationum futilitatem a vera medica ἀποδείξει, ad quam sana philosophia nos ducit, distinguit, secus ac illi medici, qui omnem *rationalem* in medicina disciplinam reiicere atque ex medicae artis finibus exterminare voluerunt, et cuius generis Philinum Coum fuisse, GALENVS u) ipse docet. *Empiricae*, inquit, praefuit *Philinus Cous*, qui *primus medicinam a rationali disciplina abscidit*, occasione ab *Herophilo suo praeceptore accepta*. De Serapione vero idem fere adfirmat CELSVS x), eum primum omnium, nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam, professum, in usu et experimentis eam tantummodo posuisse.

u) *isagoge*, haud procul ab init. p. 186. operum.

x) praef. libr. I. de medicina.

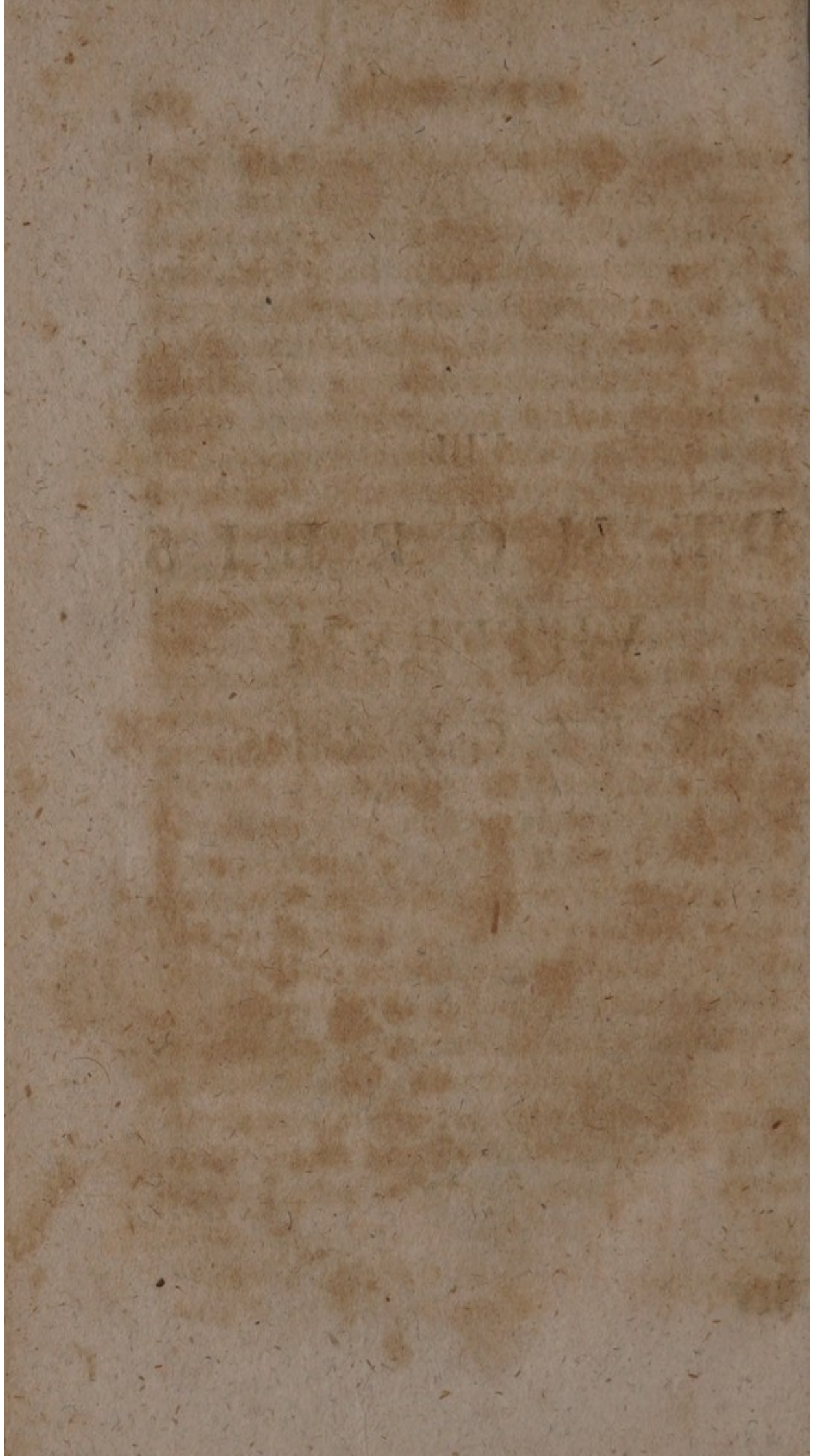

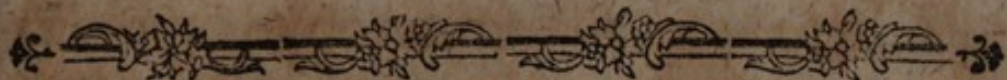
VIII.

DE MORBIS
VETERVM
OBSCVRIS

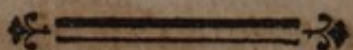

VIDEMVS, a nonnullis hanc quaestio-
nem in medium adlatam esse, vtrum
prisca aetate eadem, quae nostra aetate,
morborum omnium fuerit ratio, an quibus-
dam forte obnoxii fuerint mortales, quos
nondum adhuc obseruauerit recentioris et
huius inprimis seculi medicorum sollertia.
Cuius quidem quaestionis excutiendae oc-
casionem dare videtur ARETAEVS medi-
cus, signorum, vnde morbi genus con-
stat, iudex olim sagacissimus. Quum enim
is ad aegrotantium lectos haud pauca vi-
dit visaque litteris consignauit, quibus eius
aetate morbus ipse sese manifestauerit,
quum ex collectis et comparatis inter se
signis ipsum morbi genus definire ac de-
scribere studuit, solent nonnulli, quum
eiusmodi signa non amplius sese prodant,
ex hoc ipso efficere, Aretaeum aut pa-
rum accurate morborum signa obseruasse,
aut fuisse olim vnum alterumue morbi ge-
nus, quod hodie non amplius excruciare
genus humanum soleat. A negligentiae
suspicionem liberat Aretaeum summum il-
lud et paene incredibile obseruandi stu-
dium, quod vbique ex eius de causis et
signis morborum libris elucet. Quare
necesse est, vt de eo videamus, vtrum re
ipso

ipsa ARETAEVS signa morborum suppeditauerit, ex quibus, quod hodie non sunt, insolens et nostro aeuo inusitatum morbi genus olim existisse, efficere liceat. Ac id quidem non plane negari posse videtur. Ad hunc enim censum referri a nonnullis scimus, quae ARETAEVS περὶ τῆς κατὰ κοίλην φλέβα ὀξείης νόσου, *de venae cauae acuto morbo a)* obseruauit. Sedem morbi primum definire studet eamque in vniuersa vena, quoquo se vergat, quaerendam esse autumat, aliis tamen, vt ipse addit, contradicentibus, qui eam tantum venae partem, quae ad dorsum protendatur, morbo hoc excruciaci contendunt. In hac nempe vena κέδματα oriri, ait, sanguinem erumpere copiose et largiter seque diffundere modo per pulmones, modo inimum ventrem deduci, quae si fiant, aegroto mortem quam citissime contrahi. Aegrotum, pergit, intus summo ardore, ignem acrem et mordacem, πῦρ ὀριμὸν, δακνωδὲς dicit, torqueri et confici, tanto impetu, vt comburi se credat, extus membra modico tepore calere, extrema frigere. Adiungit alia signa, sitim ardentissimam, os ficcum, corpus subrubidum, in dextra praecipue parte palpitationem ad ilia vsque procedentem, cutem rugosam et asperam, fegni-

a) de causis et signis morborum acutorum libr. II. cap. 8. p. 20. ed. BOERHAAVII.

segnitiem, torporem, tabem, quae corpus conficiat et quae eius generis sunt alia. Esse vero, ait, id morbi genus sic comparatum, vt, qui isto laborantem videat, ardente feбри correptum eum credat, autumnī praesertim tempore magis, quam alio, hunc morbum homines inuadere, iuuenilem aetatem, perinde ac virilem, ei esse obnoxiam, quibus satis virium sit, vt conflictari aliquatenus cum pestifero hoc morbo queant, hos decimo quarto die plerumque succumbere, alios duplo temporis spatio, vigesimo octauo nempe die, enecari. Haec est ARETAEI de singulari morbi genere narratio, quod vtrum ad putridarum an cum inflammatione coniunctarum, an ad aliud febrium genus referendum sit, in praesenti excutere nolumus. Hoc tamen extra omnem dubitationem positum esse videtur, ipsam venae cauae labem eo modo, quo medicus noster eam depinxit, et sic quidem, prout eiusdem signa retulit et monstrauit, et quatenus ipsam morbi sedem in vena caua posuit, hodie, si magni nominis medicis fides habenda, aequè minus reperi-ri, quam aliam, ab HIPPOCRATE ^{b)} propositam, quae olim ὄστος μεγάλη τῶν φλεβῶν τῶν κοίλων fuit nuncupata. Sed mittamus vtrumque venae vitium, quod HIPPOCRATES et ARETAEVS homines inuasisse, quisque sua aetate, memoriae prodiderunt. Adferemus

potius

^{b)} libr. de int. off. XVIII.

L

potius in medium aliud morbi genus, asthma quoddam, πνευμῶδες olim vocatum, de quo nostrae aetatis medicorum haud pauci idem solent adfirmare, pertinere nempe hunc morbum ad antiquatas, si ita loqui fas est, humanae naturae leges, ad corporis vitia, quibus non nisi maiores nostri fuerint vexati. Ac istud quidem πνευμῶδες, τῆ ἀσθματος genus esse, ARETAEVS c) adfirmat, sedem eius in pulmone esse, qui hoc morbo corripiatur, annum viuendi spatium vix conficere posse, si autumno inceperit, verno, aut ad summum aestiuo proximi anni tempore: si hyeme, autumno insequenti mortem instare certissimam. Neque senilem aetatem immunem esse voluisse naturam. Addit medicus noster tristitia huius morbi signa, in quibus aegrotorum spirationem operosam et perquam difficilem ponit, tum arteriarum motus, exiguos quidem, sed infirmos et frequentes, eandem esse anhelitus rationem, molestum aut irritum tussis laborem, quae nihil extrudat, si forte casu quid elidatur, esse globulos albos, qui grandinis magnitudinem haud excedant, vlcera pulmonis nulla, satis tamen humorum concretorum. Celeriter saepius suffocari, quos hic morbus inuadat, prius, quam hoc malum sese per totum corpus diffuderit. Vtrum forte hoc singulare asthmatis genus, cuius descriptionem ARETAEVS nobis

c) libr. I. de causis et signis diuturnorum morborum.
cap. 12. p. 41.

SED, vt redeamus, vnde digressi sumus, ARETAEVS non solus est, qui morbos eiusmodi singulares, aut certe signa morborum, nostra aetate non obuia, litteris consignauit. Idem fere de CAELIO AVRELIANO dicendum esse videtur, ex quo vnicum tantum eius rei exemplum, ne iusto longiores simus, in medium adferemus. Qui recentiorum medicorum de catalepsi obseruationes legerit, easque cum iis, quae CAELIVS noster de hoc morbo notauit *b)*, rite contulerit, dubius profecto relinquitur, aliudne catalepseos genus olim exstiterit, hodie exole- tum, an alia viderit medicus, quam quae hodie ad aegrotantium lectos visuntur. Exemplo sint, quae AVRELIANVS de tem- pore, de modo, de signis deque vniuersa ra- tione huius morbi posterorum memoriae prodidit. Autumni tempore refert morbum hunc longe, quam alio, esse frequentiore, puerilem imprimis aetatem isto adfici, tum mulieres, praeter has maxime, qui victu et potu intemperantius viuunt, qui porro febri laborauerint, hos saepius in istum morbum incidere, latere quodammodo in ipsa febri semina, vnde morbus iste gigna- tur et procreetur. Aequae singularia eius- dem morbi signa suppeditat medicus noster. Corpus iacet supinum, collum distentum,

L 3

fer-

b) libr. II. de morbis acutis cap. 10. p. 100. seq. ed. AMMANI,

fermo parum explanatis vocibus praeruptus, multus genarum rubor, sensus languidi et torpentes, palpebrae distantes, oculi immobiles, ad lumen intenti ac defixi, frequentes gemitus et lacrimae. Quum vitae finis instat, moribundi vultus ad risum est compositus, membra ardent et sudant, emergunt maculae rotundae discolors, vt de aliis mortis signis, huic morbo, vt CAELIVS refert, propriis, taceamus.

MEDICORVM erit, quum haec et alia in veterum libris legerint, solliciti horum morborum naturam peruestigare atque hoc imprimis excutere, vtrum reuera morbi olim exstiterint, quorum vim nostra aetas nunquam adhuc sit experta, an in signorum notatione, eorum nempe, quae vera, quae fallacia sint, discrimine aliquid irrepsit vitii. Pertinet id ad medicorum campum, quorum haud pauci in contrariam quoque partem nostris temporibus noua imbecillitatis humanae specimina reperisse visi sibi sunt, quae in prisci aevi hominibus natura humana aut edere noluit, aut quae, si edidit, veterum medicorum effugerunt sollertiam et obseruandi studium.

VIII.

DE VENAE CAVAE
ACVTO MORBO

APVD

ARETAEVM

VIII

DE VENAE CAVAE

ACVTO MORBO

AVD

ARETAEVM

DESCRIBIT ARETAEVS a) acutum venae
cauae morbum, et sic quidem, id
quod verborum *συνέφεια* et omnes rationes
ostendunt, vt non de duobus diuersis ve-
nae cauae morbis, sed de vnico tantum
fermonem esse, luculenter adpareat. Ac
hunc quidem morbum hodie sic, vt ARE-
TAEVS eum describit, hoc est, cum iis-
dem, quae ille obseruauit, signis con-
iunctum, reperiri, sunt, qui negant, repu-
gnant alii, qui eum *in venae cauae ruptura*,
quod vocabulum tamen in latina lingua
nullum est, inuenisse sibi videntur. Quod
quidem argumentum, a venae cauae fis-
sura ductum, summi MORGAGNII b) au-
thoritate facillime posset conuelli, si in
hac controuersia nostram sententiam ma-
gni huius anatomici auctoritate firmare,
neque argumentis, ab ipsa morbi natura
petitis, decertare, nobis animus esset.
Quanquam enim doctissimus vir tot cor-
pora dissecuit, tantoque studio totius cor-
poris humani fabricam quam sollertissime
et scrutatus, tantum tamen abest, vt, visa
vena caua scissa, omnem in ARETAEI ver-
bis difficultatem tolli posse, crederet, vt

L 5

dubi-

a) libr. II. de causis et
signis morborum acutorum
cap. VIII.

b) de sedibus et causis
morborum per anatomen in-
dagatis, epist. XXVI.

dubitanter ea de re pronuntiandum sibi esse, arbitraretur, id quod verba eiusdem: *num vero hunc, an alium potius huius venae morbum indicauerit Aretaeus* — *quaerere praetermitto*, satis superque declarant. Qui hoc potuisset scribere MOR-GAGNIUS, si ille morbus Aretaei tam manifestus, tam expeditus et nostra aetate sic excussus esset, ut tota res nulla amplius egeret dubitatione? Sed mittamus haec et in id potius, utrum morbus iste scissura venae cauae sit, an vero minus, inquiramus. Qui morbum hunc nil aliud nisi disruptam venam cauam esse, sibi persuadent, necessitatem sibi impositam vident, ex hac fissione tanquam ex causa et fonte, omnia mala, quae Aretaeus in morbo suo iunctim adesse, scribit, singulatim deducendi, ac deriuandi, sin vero nequeunt, hoc saltem nobis largiri debent, tristiorum horum effectuum non vnā, sed plures causas subesse, quae itidem, tanquam tot singulares effectus, in primaria aliqua causa fundamentum suum habeant. Si prius elegerint; sat grauib. argumentis, quae demonstrandi vim habeant, suam causam vix ac ne vix quidem defendere ac tueri poterunt, sin vero posterius, ne hac in pugna plane succumbant, non sine iusta causa veremur. Digna profecto ea res est, quae ex vtraque

cum duntaxat, quod medici huius verbis rite respondeat, nobis, omnium demonstrationum instar, hodie ostendatur.

QVID vero, si quis in his verbis Aretaei, siue potius in descriptione, quam hic medicus de acuto venae cauae morbo dedit, duplex morbi genus videre, sibi videatur, alterum venae cauae fissum, alterum eiusdem inflammationem? Quid si κέσμαλα, quae Aretaeus in vena caua oriri vidit, ponantur in huius scissura, inflammatio vero illa referatur ad iecur, vnde venae illius consequatur erosio? Quam quidem sententiam aliquam veri speciem habere, saltem sic comparatam esse, non negamus, vt difficultates nonnullae, quas in his ARETAEI verbis esse, supra diximus, tolli et remoueri queant. Nihilominus multa quoque in hac sententia insunt, de quibus, vt rite probari et extra omnem dubitationem poni queant, non sine causa veremur. Nam, quod primo loco animaduertendum ducimus, vnde ARETAEVM de duobus morbis in hoc capite agere, probabitur? Ex verbis eius tantum abest, vt vllum eius rei argumentum peti possit, vt, qui attente auctorem legerit et verborum συνάφειαν expenderit, non de duplici; sed de vnico morbo sermonem esse, modo ab omni partium studio alienus sit, de-

si vera sunt, sunt vero verissima, quomodo bonus ille et tot annorum decursu probe exercitatus ARETAEVS iecoris vitia cum venae cauae inflammatione confundere potuerit, nos non adsequi, lubentissime fatemur. Quo minus vero culpam venae cauae in iecur transferre potuit talis medicus, qualis ARETAEVS fuit, eo difficilior profecto, nisi nos omnes rationes fallunt, erit dissentientibus responsio, si ab his quaeratur, quo vlllo pacto, si ARETAEI morbus vitium sit inflammati iecoris, quo, inquam, pacto ARETAEVS noster solam cauam venam, nec simul eodem iure alias arterias, venas et vasa adcusauerit, quae perinde ac vena caua, si haec ex iecore inflammatur, simul cum isto propter eandem consociationem inflammari debent? Dicat igitur iam nobis aliquis causam, cur de venae cauae, nec simul de arteriae hepaticae, deque venae portae acuto morbo scripserit Aretaeus? Cur vni venarum generi hoc tribuit, quod pluribus aut iunctim, aut separatim tribuere debuisset, si sedes morbi, quem descripsit, in iecore foret quaerenda? Neque vero in nostra disquisitione et hoc omitti debet, secundum ipsum BOERHAVIVM *b)* vitio illo iecoris non totam venam cauam, sed extremos tantummodo eius

b) aphorism. 941.

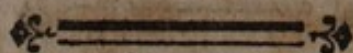

eius fines, qui iecur attingunt, adfici. Quae quum ita sint, quis mente concipere potest, ARETAEVM potuisse aliquid tribuere venae cauae, quod minimam tantum illius partem adficit, ac simul prorsus tacere de ipso iecore inflammato, de aliis venis et arteriis, quae, illo inflammato, haud secus ac extremi venae cauae fines, vt inflammentur, necesse est? Qui potuit hoc ARETAEVS, qui iecoris vitia tam probe cognita habuit, vt integrum caput, septimum nempe huius libri, iis excutiendis consecraret? Qui, inquam, potuit hoc facere acutissimus morborum sedis scrutator, qui ab ipsis aduersariis tantopere a summa in obseruando *ἀνέβητα* laudari alias et commendari solet? Tandem, si venae cauae acutus morbus in arrosis illius finibus est quaerendus, inflammatio, vtpote huius corruptionis caussa, aut a venae cauae ramulis, qui per iecur sparsi sunt, incipit, seque ad primordia ipsius venae, quae iecori adiacent, extendit, aut in eo loco iecoris initium habet, quem extrema venae cauae pars, siue primordia illa attingunt. Hoc inflammationis genus, quoniam in vniuersa iecoris superficie ad vnicum tantum locum adstrictum est, non nisi raro potest contingere, illud vero longe debet esse frequentius, quoniam

M

ramu-

ramuli, quacumque demum parte iecur inflammetur, etiam possunt inflammari. Quae quum ita sint, duplex iam oritur quæstio, altera, quomodo Aretæus inflammatos ramulos illos acutum venæ cauæ morbum dicere potuerit, quum tamen nusquam apud veteres medicos, neque apud ipsum Aretæum, ramulis his nomen venæ cauæ fuerit adsignatum, altera, qua ratione Aretæus posterius inflammationis genus pro satis frequenti venditare; de priori vero, per rei naturam longe frequentiori, prorsus filere potuerit.

AT enim natura semper sibi par, semper constans, leges suas nunquam mutat, a rerum primordiis vsque ad hoc tempus illis conuenienter congruenterque agit? Qui igitur videre potuisset Aretaeus quidpiam ad aegrotantium lectos, quod nondum viderint nostrae aetatis medici? Qui exsistere potuisset eius tempore morbi genus hodie insolens et incognitum? Sunt forsitan, quibus eiusmodi ratiocinii genus haud plane displiceat. Absit, vt naturae inconstantiam exprobrems et mutabilitatem, vt in hac rerum vniuersitate ipsa natura eiusque legibus nil firmitus, nil constantius reperiri posse statuamus. Verum et hoc simul acriter

ter contendere nos posse nobis videmur, alios esse eiusdem ex aliis causis effectus, et qui propter perpetuas naturae leges omne morbi genus apud omnes populos omni tempore reperiri debere, opinentur, hos naturam ipsam cum eius pro animantium status et conditionis diuersitate diuersa vi et operatione aperte confundere. Quod quidem nullibi melius, nisi inter ipsos medicos usu et experientia constare posse arbitramur. Pro aëris, quam mortales, aliam sub alio coelo, hauriunt, diuersitate *i*), pro victus, quo se sustentant, proque motus et quietis discrimine, pro diuersa somni et vigiliarum, tum frigoris pariter ac caloris temperatione, pro exhalationum terrae ad ipsum temperationis huius genus conformatione, immo pro vestium, modo constrictiorum modo laxiorum, diuerso usu *k*) aliud morbi genus apud alios populos modo frequentius, modo rarius esse solet. Quis corporis vitia, quis morbos dari ignorat, nonnullis olim gentibus

M 2

pla-

i) doctissime ea de re
commentatus est IOHN
ARBUTHNOTVS singu-
lari libro de vi et ope-
ratione aëris in corpora
humana, Londini, MD
CCCXXXIII.

i) doctissime ea de re commentatus est IOHN ARBUTHNOTVS singulari libro de vi et operatione aëris in corpora humana, Londini, MDCCXXX.

plane incognitos, quis e contrario alios, quibus hodie mortalium genus affligi excruciarique videmus, quorum tamen ne vllum quidem apud maiores nostros adhuc licuit reperire vestigium? Illud illustri exemplo, a Persarum corporis habitu petito, apud XENOPHONTEM ¹⁾, hoc variolis, morbillis ac purpura, tum morbo gallico possemus confirmare, si in re satis explorata diutius haerere animus esset. Illud tantum monemus, qui idcirco naturae inconstantiam adcusare se posse, opinetur, fore prope neminem.

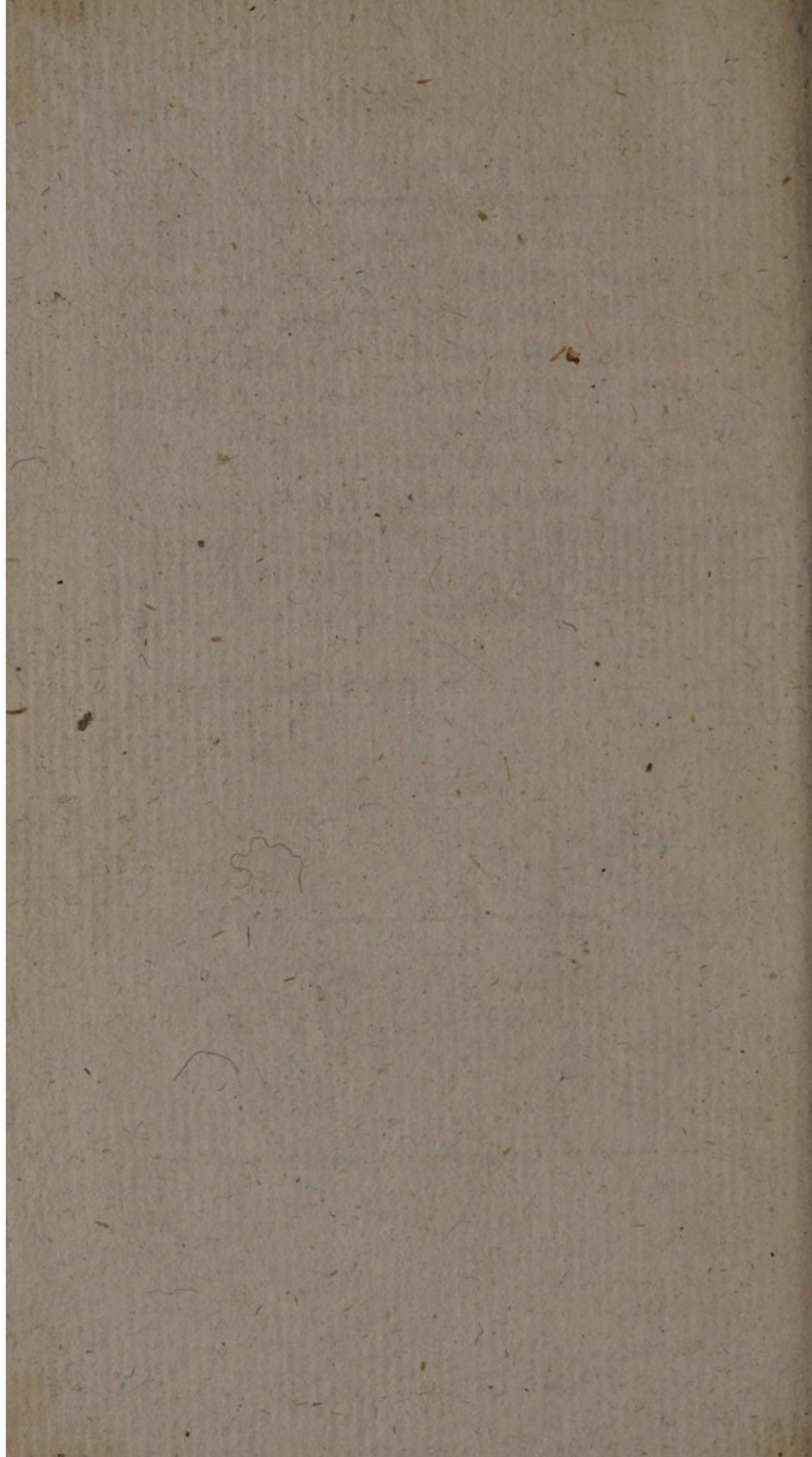
¹⁾ Κύρις παιδ. cap. II. 16.

I 1521-

Med. Early

d
rue

W-400

